

Dr. sc. Marija Đuzel*

IZAZOVI U OSTVARIVANJU PRAVA OKRIVLJENIKA NA POVJERLJIVU KOMUNIKACIJU S BRANITELJEM**

Pravo na povjerljivu komunikaciju okrivljenika s braniteljem preduvjet je za učinkovito ostvarivanje prava na branitelja u kaznenom postupku. Iako nije izrijekom propisano Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, u praksi Europskog suda za ljudska prava izvodi se iz prava na branitelja kao posebnog aspekta prava na pravično suđenje, a Direktiva EU-a o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku osnažuje standarde postavljene u praksi ESLJP-a. Ograničenja tog privilegiranog odnosa ESLJP opravdava samo iznimno, u slučaju zlorabe tog privilegija od strane odvjetnika i kod najtežih kaznenih djela. Iako se ograničenja u osiguranju povjerljivosti razgovora s braniteljem najčešće vezuju uz situacije u kojima je okrivljenik lišen slobode kada se komunikacija odvija pod nadzorom tijela državne vlasti, korištenje naprednih komunikacijskih tehnologija predstavlja izazov za osiguranje povjerljivosti korespondencije branitelja i okrivljenika na slobodi. Potreba uspostave dostatnih procesnih mehanizama zaštite prava na povjerljivost pojavljuje se i u odnosu na pretrage odvjetničkog ureda i pokretnina koje odvjetnik koristi za obavljanje svojih aktivnosti.

U radu će se analizirati pojedini aspekti zaštite povjerljivosti komunikacije okrivljenika s braniteljem uspostavljeni u nacionalnom zakonodavstvu, moguća ograničenja tog prava obrane, a sve u kontekstu standarda usvojenih u praksi Europskog suda za ljudska prava i iskustava relevantnih poredbenih sustava.

Ključne riječi: branitelj, okrivljenik, povjerljivost, pravo na pravičan postupak, pravo na privatnost

---

* Dr. sc. Marija Đuzel, izvanredna profesorica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu; marija.duzel@pravst.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8868-0079>

** Ovaj rad financiran je u okviru internog projekta Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu „Trendovi u hrvatskom kaznenom procesnom zakonodavstvu – digitalizacija postupka, osnaživanje položaja žrtve i nejavnog karaktera prethodnog postupka (CroCrimTrend)“.

1. UVODNA RAZMATRANJA

U središtu odnosa okrivljenika s braniteljem kao procesnim pomoćnikom ovlaštenim vršiti formalnu obranu i na taj način svojim stručnim znanjem i iskustvom pomoći okrivljeniku postići što povoljniji ishod u kaznenom postupku počiva odnos povjerenja.¹ Jamstvo da će branitelj zadržati kao povjerljivo sve ono što mu okrivljenik prenese nalazi se u ishodištu odnosa povjerenja i predstavlja temelj za dobru obranu u kaznenom postupku. Formalna obrana bez osiguranja povjerljivosti izgubila bi svoj smisao i znatno otežala ostvarivanje ostalih procesnih prava okrivljenika. Istovremeno, povjerljivost odnosa pruža i branitelju sigurnost da će mu branjenik otkriti sve važne informacije za pripremu obrane u kaznenom postupku.² Ističe se da povlastica povjerljivosti ovog odnosa služi, osim interesima stranke i odvjetnika, i interesima države jer omogućuje pravilno zastupanje, što pomaže u sprječavanju pogrešaka u pravosuđu.³ Damaška tako navodi kako čak i izrazito aktivističke države štite određene oblike komunikacije odvjetnika i klijenta jer bi se u protivnom klijent mogao ustručavati otkriti štetne ili osjetljive podatke te bi korisni izvori informacija presušili, što negativno utječe na šire interese pravosuđa.⁴ U *common law* sustavima zaštita povjerljivosti (*attorney – client privilege*) smatra se dijelom šireg koncepta „profesionalnog privilegija, koji jamči zaštitu od otkrivanja dokaza, i pravom koje pripada klijentu, a ne odvjetniku, te ga se stoga može odreći samo klijent.“⁵ U zemljama pak kontinentalnog pravnog sustava obveza održavanja povjerljivosti komunikacije nameće se odvjetniku kao dužnost te je obveza odvjetnika ne otkriti povjerene mu informacije.⁶

---

¹ Krapac navodi kako odnos povjerenja između okrivljenika i branitelja karakteriziraju interni aspekti vezani uz odnos koji nastaje izdavanjem punomoći te eksterni povezani uz dužnost zaštite tog odnosa od strane uplitanja državnih vlasti i drugih subjekata. Krapac, D., Pretrage odvjetničkih ureda u kaznenim postupcima, *Odvjetnik*, 7–8, 2004, str. 14. Valković odnos povjerenja vezuje uz ostvarenje objektivnih i subjektivnih pretpostavki, koje obuhvaćaju slobodu izbora branitelja, zaštitu tajnosti odnosa, profesionalnu neovisnost, prikladan izbor taktike obrane, međusobno razumijevanje i iskrenost. Valković, L., Pravni i praktični problemi dobre obrane okrivljenika, *Odvjetnik*, br. 5–6, 2010, str. 45.

² Usp. Pavlović, Š., O okrivljeniku i branitelju, *Odvjetnik*, br. 9–10, 2009, str. 28.

³ Hofmann, R.; Lustenberger, L., Reporting Obligations for Attorneys in Money Laundering Cases: Attorney-Client Privilege Under Pressure?, *German Law Journal*, br. 24, 2023, str. 829.

⁴ Damaška, M., *Lica pravosuđa i državna vlast*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2008, str. 183–184.

⁵ Spronken, T.; Fermon, J., Protection of Attorney-Client Privilege in Europe, *27 Penn State International Law Review*, vol. 27, br. 2, 2008, str. 439–440.

⁶ Meshulam, D.; Hausfeld, K. A.; Ford, L.; Falarz, P.; Ahmed, S. *Privilege Issues in Cross-Border Investigations Around the World*, *Global Investigations Review*, 2024, <https://globalinvestigationsreview.com/guide/the-guide-international-enforcement-of-the-securities-laws/third-edition/article/privilege-issues-in-cross-border-investigations> (25. 9. 2025.).

Povjerljivost odnosa odvjetnika sa strankom u Republici Hrvatskoj uređena je deontološkim pravilima odvjetničke struke. Odvjetnik je temeljem odredbe čl. 13. Zakona o odvjetništvu dužan čuvati kao tajnu ne samo ono što mu je stranka povjerila već i sve što je u zastupanju stranke na drugi način saznao.⁷ Kodeks odvjetničke etike pobliže precizira opseg odvjetničke tajne: svi spisi, tonski, računalni, slikovni i slični zapisi te depoziti stranaka koji se nalaze u odvjetničkom uredu. Odvjetnik sam mora savjesno ocijeniti što stranka želi da bude sačuvano kao odvjetnička tajna.⁸ Povreda odvjetničke tajne sankcionira se prema pravilima odvjetničke profesije u disciplinskom postupku, ali i odredbama kaznenog prava kao kazneno djelo neovlaštenog otkrivanja profesionalne tajne iz čl. 145. Kaznenog zakona.⁹ Materijalnopravna koncepcija i zaštita odvjetničke tajne ne poklapa se u cijelosti s procesnopravnom zaštitom povjerljivosti komunikacije okrivljenika s braniteljem u kaznenom postupku. Za razliku od odvjetničke tajne, koja predstavlja profesionalnu obvezu odvjetnika, povjerljivost komunikacije okrivljenika i branitelja procesno je jamstvo koje štiti okrivljenika od zadiranja tijela kaznenog postupka u odnos povjerljivosti, pa kršenje ovog prava od strane tijela kaznenog postupka ne znači ujedno i kršenje dužnosti čuvanja odvjetničke tajne na strani odvjetnika.

Zakon o kaznenom postupku afirmira zaštitu povjerljivosti komunikacije okrivljenika s braniteljem kao temeljno pravo obrane počevši od apsolutne proklamacije prava okrivljenika slobodno, nesmetano i povjerljivo komunicirati s braniteljem, koja se posebno jamči uhićeniku, pritvoreniku i istražnom zatvoreniku, pa do zabrane ispitivanja branitelja kao svjedoka osim ako to okrivljenik sam ne zahtijeva.¹⁰ Pored toga, Zakon o odvjetništvu propisuje posebne uvjete za provođenje dokazne radnje pretrage odvjetničkog ureda te drugih prostorija i pokretnina koje odvjetnik koristi u pružanju pravne pomoći, a koje smjeraju zaštititi tajnosti isprava i dokumenata u posjedu odvjetnika. Unatoč nastojanju da se pravo na povjerljivost zaštiti u svim spomenutim aspektima, prednost se u određenim slučajevima ipak daje interesima kaznenog postupka, uz nastojanje da se pritom ne naruši pravičnost postupka.

Cilj je rada na sveobuhvatan način, primjenom normativne, komparativne i povijesne metode, uz analizu sudske prakse, utvrditi sadržaj i opseg prava na povjerljivost komunikacije okrivljenika i branitelja te ispitati usklađenost domaćeg prava s europskim standardima. Izlaganje započinje analizom među-

---

⁷ Zakon o odvjetništvu, *Narodne novine*, br. 9/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11, 126/21, 98/25.

⁸ Kodeks odvjetničke etike, *Narodne novine*, br. 64/07, 72/08, 64/18, 52/21, 83/21, 81/22.

⁹ Kazneni zakon, *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.

¹⁰ Zakon o kaznenom postupku, *Narodne novine*, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 80/22, 36/24, 72/25 (dalje: ZKP).

narodnih pravnih izvora, napose standarda uspostavljenih u praksi Europskog suda za ljudska prava i pravu Europske unije, nakon čega slijedi prikaz važećeg pravnog okvira u Republici Hrvatskoj. Slijedi analiza pojedinih procesnopravnih aspekata zaštite povjerljivosti komunikacije: pravo istražnog zatvorenika na nesmetanu komunikaciju s braniteljem, pitanje mogućnosti korištenja branitelja te prostora i predmeta kojima se koristi u obavljanju svoje profesije kao izvora saznanja o činjenicama u postupku protiv branjenika. Na koncu, naznačeni su novi izazovi s kojima se pravni sustavi susreću u zaštiti ovog prava, osobito u korištenju naprednih komunikacijskih tehnologija, u prekograničnim postupcima te u kontekstu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

2. PRAVNI TEMELJI PRAVA NA POVJERLJIVU KOMUNIKACIJU OKRIVLJENIKA S BRANITELJEM

2.1. Međunarodni pravni izvori

Iako se pravo na povjerljivu komunikaciju okrivljenika s braniteljem smatra jednom od osnovnih poluga prava obrane u kaznenom postupku, međunarodni dokumenti o zaštiti temeljnih prava uglavnom ne artikuliraju to pravo.¹¹ Za razliku od Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, koji u čl. 14. st. 3. t. b) pored prava na odgovarajuće vrijeme i uvjete za pripremu svoje obrane navodi i razgovore s braniteljem kojega sam izabere, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP) ne spominje komunikaciju okrivljenika s braniteljem, već je sadržaj i opseg zaštite tog prava prepustila tumačenju Europskog suda za ljudska prava (ESLJP).¹² Međunarodni penitencijarni instrumenti prepoznaju i štite važnost načela povjerljivosti odnosa pritvorenika i branitelja, a ograničenja tog prava svode na iznimne slučajeve.¹³

Niz međunarodnih načela i preporuka uglavnom neobvezujuće pravne naravi općenito štiti odvjetničku profesiju i povjerljivost odnosa odvjetnika sa strankom.¹⁴ Prvi obvezujući međunarodni dokument posvećen zaštiti neovi-

---

¹¹ Usp. Trechsel, S., *Human Rights in Criminal Proceedings*, Oxford University Press, New York, 2006, str. 279.

¹² *Ibid.*

¹³ Pravilo br. 61 i 120 Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicima (Mandelina pravila), Pravilo 23.4. Preporuke Rec (2006)2-rev Odbora Ministara o europskim zatvorskim pravilima. Opširnije Pleić, M., *Standardi izvršenja pritvora u kaznenom postupku*, doktorska disertacija, Zagreb, 2014, str. 236.

¹⁴ Povelja Vijeća odvjetničkih komora Europe o osnovnim načelima europske odvjetničke profesije iz 2006. godine proklamira kao jedno od osnovnih načela pravo i dužnost odvjetnika poštivati profesionalnu tajnu. Naglašava se dvostruka priroda tog načela, pridržavanje povjerljivosti nije samo dužnost odvjetnika već je i temeljno ljudsko pravo klijenta.

snosti i sigurnosti odvjetnika jest Konvencija Vijeća Europe o zaštiti odvjetničke profesije iz 2025. godine.¹⁵ Konvencija u čl. 6. st. 3. postavlja okvir zaštite povjerljivog odnosa odvjetnika sa strankom zahtijevajući osiguranje preduvjeta za realizaciju svih bitnih aspekata povjerljivosti. To obuhvaća pružanje pravnih savjeta u privatnosti te povjerljivu komunikaciju u bilo kojem obliku te osiguranje odvjetnicima da nisu dužni otkriti i predati dokaze o informacijama ili materijalu primljenom, izravno ili neizravno, od (potencijalnih) stranaka.

2.2. Primjena EKLJP-a

2.2.1. Povjerljiva komunikacije okrivljenika i branitelja kao dio prava na pravičan postupak

Iako EKLJP ne jamči izrijeком pravo na povjerljivu komunikaciju između okrivljenika i branitelja, to je pravo ESLJP izveo iz prava na branitelja kao posebnog aspekta prava na pravično suđenje. Sud je prepoznao da je profesionalna tajna osnova odnosa povjerenja između odvjetnika i klijenta,¹⁶ da potiče otvorenu i iskrenu komunikaciju te je zaštićena kao važno jamstvo prava na obranu.¹⁷ Još je Komisija za ljudska prava u predmetu *Kröcher i Möller protiv Švicarske* ustvrdila da povjerljivost komunikacije s braniteljem predstavlja temeljni dio pripreme obrane te se može izvesti iz minimalnih prava obrane zajamčenih čl. 6. st. 3. t. b) i c) EKLJP-a.¹⁸ Odredbe čl. 6. st. 3. podrazumijevaju kao temeljni uvjet pravičnog suđenja u demokratskom društvu da okrivljenik ima pravo na komunikaciju sa svojim braniteljem izvan dosluha treće osobe.¹⁹ U slučaju da odvjetnik ne bi bio u mogućnosti razgovarati sa svojim klijentom i primati povjerljive upute od njega bez nadzora, njegova pomoć izgubila bi mnogo od svoje korisnosti, a namjera je Konvencije jamčiti prava koja su praktična i djelotvorna.²⁰ Iako je Sud u svojoj ranijoj praksi pravo na slobodnu komunikaciju okrivljenika s braniteljem analizirao i u okviru prava na odgovarajuće vrijeme i mogućnosti za pripremu obrane (t. b)),²¹ uvriježio se stav prema kojem to pravo predstavlja dio prava na učinkovitu pravnu pomoć u

---

¹⁵ Konvencija Vijeća Europe o zaštiti odvjetničke profesije, CM(2024)191-add1final, 12. 3. 2025.

¹⁶ *André i ostali protiv Francuske*, 18603/03, 24. 7. 2008., § 41.

¹⁷ *Castravet protiv Moldavije*, 23393/05, 23. 3. 2007., § 49.

¹⁸ *Kröcher i Möller protiv Švicarske*, 8463/78, 8. 6. 1981., § 14.

¹⁹ *Lanz protiv Austrije*, 24430/94, 31. 1. 2002., § 50.

²⁰ *Ibidem. S protiv Švicarske*, 12629/87 13965/88, od 28. 11. 1991., § 48.

²¹ Trechsel, *op. cit.* u bilj. 11, str. 209.

skladu sa st. 3. t. c).²² Sud je, osim toga, u nizu predmeta naglasio da je zaštita profesionalne tajne posljedica prava odvjetnikova klijenta da ne inkriminira samog sebe, što pretpostavlja da vlasti nastoje dokazati svoje tvrdnje bez pribjegavanja dokazima dobivenima metodama prisile ili pritiska protivno volji optužene osobe.²³

Osim uz spomenuta jamstva minimalnih prava obrane, ESLJP je povezo zaštitu privilegiranog odnosa odvjetnika sa strankom i s drugim aspektima pravičnog postupka, pa je tako u predmetu *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* utvrdio povredu prava na pristup sudu iz čl. 6. st. 1.²⁴ U slučajevima pak kada se razgovori pritvorene osobe s braniteljem odnose na postupak odlučivanja o zakonitosti lišavanja slobode, ESLJP je ustvrdio da se na prigovore vezane uz uvjete u kojima se takvi razgovori održavaju na odgovarajući način primjenjuje čl. 5. st. 4. EKLJP-a.²⁵

2.2.2. Povjerljiva komunikacija okrivljenika i branitelja kao sadržaj prava na poštivanje privatnosti i dopisivanja

Na povjerljivu komunikaciju branitelja i okrivljenika primjenjuju se jamstva iz čl. 8. st. 1. EKLJP-a te svako miješanje u tu povlasticu mora biti utemeljeno u zakonu i opravdano prema čl. 8. kao nužno u demokratskom društvu. ESLJP je miješanje u taj povjerljiv odnos razmatrao u kontekstu prava na poštivanje privatnog života te dopisivanja u slučaju kada je do ograničenja tog prava došlo nadzorom razgovora, presretanjem pisama ili pretragama odvjetničkih ureda i stvari i sl. U presudi *Niemietz protiv Njemačke* ustvrdio je da se riječi privatni život i dom iz čl. 8. primjenjuju i na prostore koji služe u poslovne svrhe, odnosno na odvjetnički ured i na strogo profesionalnu korespondenciju odvjetnika.²⁶ Iako čl. 8. štiti povjerljivost svakog dopisivanja između pojedinaca, pojačana zaštita komunikacije odvjetnika i njihovih stranaka opravdana je činjenicom da odvjetnici ne mogu obavljati bitnu zadaću obrane stranaka ako nisu u mogućnosti jamčiti da će njihova komunikacija ostati povjerljiva.²⁷ Jamstva iz čl. 8. obuhvaćaju, među ostalim, pisma, telefonske ili usmene razgovore

---

²² Harris, D. J.; O'Boyle, M.; Bates, E. P.; Buckley, M., *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2014, str. 482; Council of Europe, *Guide on Article 6 of the Convention – Right to a fair trial (criminal limb)*, 2025, str. 98.

²³ *André i ostali protiv Francuske*, *op. cit.* u bilj. 16, § 41.

²⁴ *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 4451/70, 21. 2. 1975., § 40.

²⁵ *Castravet protiv Moldavije*, *op. cit.*, § 60. Tako i *Demirtaş i Yüksekdağ Şenoğlu protiv Turske*, 10207/21, 10209/21, 6. 11. 2023., § 112.–115.

²⁶ *Niemietz protiv Njemačke*, 13710/88, 16. 12. 1992., § 27.–31.

²⁷ *Michaud protiv Francuske*, 12323/11, 6. 12. 2012. § 118.

i elektroničku korespondenciju.²⁸ Međutim, iako je profesionalna tajna jedno od temeljnih načela na kojima se temelji provođenje pravde u demokratskom društvu, ona ipak nije nepovrediva.²⁹ O dopuštenim ograničenjima konvencijskih prava koja štite povjerljivost odnosa branitelja s okrivljenikom u praksi ESLJP-a detaljnije će biti riječi u drugom dijelu rada u kontekstu razmatranja pojedinih aspekata povjerljivog odnosa okrivljenika i branitelja.

2.3. Povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem u pravu Europske unije

Povelja Europske unije o ljudskim pravima, jednako kao ni EKLJP, ne propisuje pravo na povjerljivu komunikaciju okrivljenika s braniteljem, već se ono izvodi iz jamstava pravičnog postupka na temelju čl. 47. i 48. Povelje, a sukladno čl. 6. EKLJP-a. Povjerljivost odnosa odvjetnika sa strankom zaštićena je općenito čl. 7. st. 1. Povelje kao dio sadržaja prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja, koji se tumači sukladno čl. 8. EKLJP-a. Povjerljivost komunikacije kao preduvjet učinkovitog ostvarivanja prava osumnjičenika i optuženika na pristup odvjetniku postulirana je bez ograničenja u čl. 4. Direktive 2013/48/EU o pravu na pristup odvjetniku.³⁰ Povjerljivost se odnosi na komunikaciju koja se provodi u ostvarivanju prava na pristup odvjetniku predviđenog Direktivom, a proteže se na sastanke, korespondenciju, telefonske razgovore, ali i druge oblike komunikacije dopuštene nacionalnim pravom bez mogućnosti odstupanja. Vjerojatno najzahtjevnije pitanje u postupku usvajanja Direktive bio je upravo način na koji bi trebalo urediti povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem te su prvi prijedlozi sadržavali i dopuštena odstupanja na tragu prakse ESLJP-a za slučajeve kada postoji hitna potreba za sprječavanjem teških zločina te kada postoji sumnja da odvjetnik surađuje s okrivljenikom u kaznenom djelu.³¹ Na koncu je prihvaćen tekst čl. 4. bez derogacija, ali uz dvije popratne uvodne izjave, koje ostavljaju mogućnost izuzimanja od primjene u dva slučaja koji se sadržajno dotiču predloženih derogacija. Prvi je slučaj „kada objektivne i činjenične okolnosti daju povoda sumnji da je odvjetnik umiješan u kazneno djelo s osumnjičenikom ili optu-

---

²⁸ *Klaus Müller protiv Njemačke*, 24173/18, 19. 11. 2020., § 37.

²⁹ *Michaud protiv Francuske*, *op. cit.* u bilj. 27, § 123.

³⁰ Direktiva 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhiđenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima tijekom trajanja oduzimanja slobode, SL L 294, 6. 11. 2013., str. 1–12.

³¹ Cras, S., *The Directive on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and in European arrest warrant proceedings*, *Eucrim*, vol. 9, br. 2014, str. 14–15.

ženom osobom³².³² Nikakva kriminalna aktivnost od strane odvjetnika ne bi se trebala smatrati opravdanom pomoći osumnjičenicima ili optuženim osobama u okviru ove Direktive,³³ pa slijedom toga isključuje i povlasticu povjerljivog odnosa odvjetnik – stranka. Kritičari ističu da bi postojanje dovoljnih dokaza da je odvjetnik uključen u kriminalnu aktivnost bilo razlog za isključenje odvjetnika prema postojećim pravilima nacionalnog prava, pa bi dopuštanje osumnjičenom branitelju da savjetuje svog branjenika i nadzor njihove komunikacije otvorilo vrata kršenju povjerljivosti na temelju nejasnih navoda o kriminalnim aktivnostima na nižoj razini sumnje od one potrebne za pokretanje istrage protiv odvjetnika i/ili njegove stranke.³⁴ Druga iznimka od primjene Direktive odnosi se na kršenje povjerljivosti vezane uz zakonitu operaciju nadzora od strane nadležnih tijela te poslove koje obavljaju nacionalne obavještajne službe u svrhu zaštite nacionalne sigurnosti, a sukladno pravu EU-a,³⁵ čime se državama članicama ostavlja manevarski prostor za postupanje kada postoji hitna potreba sprječavanja teških kaznenih djela.³⁶

Obveza poštivanja povjerljivosti komunikacije okrivljenika s braniteljem državama članicama s jedne strane nameće negativnu obvezu suzdržavanja od uplitanja ili pristupa takvoj komunikaciji, a s druge strane, kada se radi o osumnjičenicima ili optuženim osobama kojima je oduzeta sloboda ili se na drukčiji način nađu na mjestu pod nadzorom države, pozitivnu obvezu aktivno osigurati da se uređenjem komunikacije podržava i štiti povjerljivost.³⁷ Time nije isključena mogućnost vršenja nadzora u svrhu izbjegavanja slanja nedopuštenih pošiljaka istražnim zatvorenicima, ali samo pod uvjetom da takvi mehanizmi ne dopuštaju nadležnim tijelima čitanje korespondencije između osumnjičenih ili optuženih osoba i njihova odvjetnika.

I Sud Europske unije razmatrao je pitanje povjerljivosti odnosa odvjetnika sa strankom, premda ne u kontekstu kaznenih postupaka, već u postupcima administrativne prirode. U prvoj takvoj odluci *AM&S Europe v Commission of the European Communities* iz 1982. godine Europski sud pravde razvio je autonomni standard povjerljivosti odnosa odvjetnika sa strankom na razini EU-a.³⁸ Na temelju te presude i presude *Akzo Nobel Chemicals Limited and Akros Chemicals Limited v Commission of the European Communities* iz

---

³² Recital 33 Direktive 2013/48/EU.

³³ *Ibid.*

³⁴ Anagnostopoulos, I., The Right of Access to a Lawyer in Europe: A Long Road Ahead?, *European Criminal Law Review*, br. 1, 2014, str. 15.

³⁵ Recital 34 Direktive 2013/48/EU.

³⁶ Cras, *op. cit.* u bilj. 31, str. 16.

³⁷ Usp. recital 33 Direktive 2013/48/EU.

³⁸ Möckesch, A., Attorney-Client Privilege, *Max Planck Encyclopedia of International Procedural Law*, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-mpeipro/e1816.013.1816/law-mpeipro-e1816> (25. 9. 2025.).

2010. godine općenito je priznato da se pravo na povjerljivu komunikaciju u EU-u primjenjuje samo na pisanu komunikaciju između odvjetnika i klijenta, koja se odnosi na pitanja predmetnog postupka i koja je sastavljena u svrhu i u interesu prava klijenta na obranu od strane vanjskog odvjetnika kvalificiranog za rad u državi članici Europskog gospodarskog prostora.³⁹ Dakle, iz povlastice odnosa povjerljivosti isključeni su odvjetnici vezani za klijenta radnim odnosom, tj. korporativni odvjetnici (*in-company lawyers*). Sud je u presudi *Orde van Vlaamse Balies v Vlaamse Regering* iz 2022. proširio opseg prava na povjerljivu komunikaciju na sve vrste pravnih savjeta, a ne samo one pripremljene s ciljem obrane, a zatim je u presudi *Ordre des Avocats du Bureau de Luxembourg* iz 2024. godine ustvrdio da se zaštita te tajne primjenjuje i na sva područja prava u skladu s člancima 7. i 52. Povelje. U oba spomenuta slučaja jasno je utvrđena široka zaštita prava na povlastice odvjetničke tajne i potvrđeno je da se zakonodavstvo EU-a i nacionalno zakonodavstvo država članica mora tumačiti u skladu s Poveljom i EKLJP-om.⁴⁰

2.4. Pravo na slobodnu, nesmetanu i povjerljivu komunikaciju u domaćem pravu

U Republici Hrvatskoj pravo okrivljenika na povjerljivu komunikaciju s braniteljem uzdignuto je na rang ustavnog prava, a iako nije izrijeком propisano, izvodi se iz prava na branitelja i nesmetano uspostavljanje veze s braniteljem zajamčenog čl. 29. st. 2. al. 3. Ustava RH.⁴¹ Uspostavljanje veze u smislu te odredbe obuhvaća svako sredstvo komunikacije koje omogućava uspostavljanje kontakta, dakle ne samo neposredne usmene razgovore već i telefonske razgovore, dopisivanje, elektroničku komunikaciju. Pored toga, to je pravo zajamčeno neizravno i kao dio sadržaja prava na slobodu i tajnost dopisivanja i drugih oblika općenja iz čl. 36. Ustava.

Zakon o kaznenom postupku kao jedno od temeljnih prava obrane u čl. 64. st. 1. t. 5. jamči okrivljeniku pravo slobodno, nesmetano i povjerljivo komunicirati s braniteljem. Ta je odredba od 2008. godine bila mijenjana dvaput kao posljedica usklađivanja s ustavnopravnim zahtjevima te s Direktivom 2013/48/EU, koja ne dopušta ograničenja tom pravu. Transponiranjem čl. 4. Direktive ukinuta su do tada propisana ograničenja komunikaciji okrivljenika lišenog

---

³⁹ *Akzo Nobel Chemicals Limited and Akros Chemicals Limited v Commission of the European Communities*, C-550/07 P, presuda od 14. rujna 2010. Toč. 105.–106.

⁴⁰ Geracci, M., Attorney-client privilege in criminal proceedings in the EU: need for common standards, *ERA Forum*, br. 26, 2025, str. 109–110.

⁴¹ Ustav RH, *Narodne novine*, br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10, 5/14. Usp. Odluka Ustavnog suda U-I-448/2009 od 19. srpnja 2012., *Narodne novine*, br. 91/12.

slobode s braniteljem u domaćem zakonodavstvu.⁴² Istovremeno, mogući problem dosluha okrivljenika i branitelja, odnosno sumnju da je branitelj umiješan u predmetno kazneno djelo, zakonodavac je sankcionirao uskratom branitelju osumnjičenom u istom predmetu prava zastupanja (čl. 70. st. 3. ZKP-a). To je sukladno uvodnim izjavama Direktive o izuzimanju od primjene Direktive u određenim okolnostima. Na taj se način izbjegava bilo kakvo miješanje u povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem koje bi imalo za cilj prikupiti inkriminirajuće dokaze, a pod krinkom navodne sumnje u kazneno djelo branitelja.

U nastavku rada obradit će se detaljnije pojedini aspekti povjerljivosti komunikacije i moguća ograničenja tog prava.

3. PRAVO ISTRAŽNOG ZATVORENIKA NA POVJERLJIVU KOMUNIKACIJU S BRANITELJEM

3.1. Ograničenja prava na povjerljivu komunikaciju u praksi ESLJP-a

Polazeći od premise da se odnos odvjetnika i njegova klijenta treba temeljiti na međusobnom povjerenju i razumijevanju, ESLJP pojašnjava da nije uvijek moguće za državu omogućiti takav odnos jer postoje inherentna ograničenja vezana uz vrijeme i mjesto za susrete osobe lišene slobode i odvjetnika te da u iznimnim okolnostima država može ograničiti povjerljive kontakte s braniteljem osobama u pritvoru. Međutim, bilo kakva ograničenja, bilo svojstvena bilo izričita, ne bi smjela onemogućiti učinkovitu pravnu pomoć, na koju okrivljenik ima pravo.⁴³ Svako uplitanje u privilegirani sadržaj i *a fortiori* korištenje takva sadržaja protiv optuženih u postupku mora biti iznimno, opravdano prijetkom potrebom i podvrgnuto najstrožem nadzoru od strane suda.⁴⁴ Ograničenja mogu biti opravdana sigurnosnim rizicima koji se mogu izvesti iz prirode optužbe protiv okrivljenika i njegova ponašanja tijekom postupka, pa je tako Sud prihvatio ograničenja postavljena kontaktima branitelja i okrivljenika u slučajevima terorizma i organiziranog kriminala.⁴⁵ Ograničenja

---

⁴² Izvorno je ZKP iz 2008. u čl. 64. st. 5. postulirao pravo okrivljenika „slobodno u privatnosti razgovarati s braniteljem, osim ako iznimno, sud ili državni odvjetnik nije odredio nadzor razgovora“. God. 2017. slobodnoj i nesmetanoj komunikaciji pridodan je i atribut povjerljivosti sukladno čl. 4. Direktive. Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, lipanj 2017., str. 65.

⁴³ Opširnije Pleić, M., *op. cit.* u bilj. 13, str. 240–241.

⁴⁴ *Khodorkovskiy protiv Rusije*, 5829/04, 31. 5. 2011., § 198.

⁴⁵ *Erdem protiv Njemačke*, 38321/97, 5. 7. 2001., § 65.

moгу biti opravdana ako je profesionalna etika odvjetnika ili zakonitost njegova ponašanja dovedena u bilo kojem trenutku u pitanje.⁴⁶ Odluka o nadzoru mora sadržavati razloge određivanja nadzora koji pokazuju da je u okolnostima slučaja nadzor bio nužan i opravdan.⁴⁷ Kada je istražni zatvor već određen zbog koluzijske opasnosti, takav rizik nije dostatan za ograničenje kontakta s braniteljem, već su potrebni dodatni argumenti.⁴⁸ Čak ako do nadzora nije došlo, iskreno vjerovanje utemeljeno na osnovanoj sumnji da se njihova rasprava sluša moglo bi, prema mišljenju Suda, ograničiti učinkovitost pomoći koju odvjetnik može pružiti.⁴⁹

Postavljena ograničenja ne bi smjela lišiti optuženika prava na pravičan postupak.⁵⁰ U utvrđivanju povrede bit će relevantna duljina vremena u kojem su primijenjena ograničenja⁵¹ i, gdje je to primjereno, opseg u kojem su izjave dobivene od optuženika koji nije imao koristi od povjerljive komunikacije s odvjetnikom korištene u postupku.⁵²

Svaki oblik korespondencije s odvjetnikom smatra se privilegiranim, pa bi čitanje zatvorenikove pošte upućene odvjetniku i obratno trebalo bi biti dopušteno samo u iznimnim okolnostima, kada vlasti imaju razuman razlog vjerovati da se povlastica zlorabi.⁵³ Sud je našao povredu čl. 8. u slučaju kada je zatvorsko osoblje izvršilo pregled odvjetnikovih dokumenata prije i nakon susreta s klijentom u zatvoru, a da nije postojala nikakva sumnja na nezakonito postupanje i kada takav pregled nije bio reguliran jasnim i detaljnim okvirom ili zaštitnim mjerama protiv moguće zlouporabe.⁵⁴ Opasnost od bijega i koluzijska opasnost mogu opravdati određivanje pritvora ili otvaranje druge pošte, ali ne i rutinski nadzor nad cjelokupnom korespondencijom, pogotovo ne nad korespondencijom s braniteljem.⁵⁵ Sud je utvrdio povredu čl. 8. i u odnosu na postupanje policijskih službenika koji su presreli i otvorili presavijeni papir s porukom koju je branitelj predao okrivljeniku na hodniku sudnice u prisutnosti dvaju policijskih službenika.⁵⁶

---

⁴⁶ *S. protiv Švicarske*, 12629/87; 13965/88, 28. 11. 1991., § 49.; *Rybacki protiv Poljske*, 52479/99, 13. 1. 2009., § 59.

⁴⁷ *Rybacki protiv Poljske*, *op. cit.*, § 58.

⁴⁸ *Lanz protiv Austrije*, 24430/94, 31. 1. 2002., § 52.

⁴⁹ *Oferta Plus S. R. L. protiv Moldavije*, 14385/04, 19. 12. 2006., § 147.

⁵⁰ *Öcalan protiv Turske* [GC], 46221/99, 12. 5. 2005., § 133.

⁵¹ *Rybacki protiv Poljske*, *op. cit.*, § 61.

⁵² *Moroz protiv Ukrajine*, 5187/07, 2. 3. 2017., § 72.; Guide on Article 6 of the Convention, *op. cit.* u bilj. 22, str. 98–99.

⁵³ *Campbell protiv Ujedinjenog Kraljevstva* 13590/88, od 25. 3. 1992., § 48.

⁵⁴ *Namazli protiv Azerbajdžana*, 8826/20, 20. 9. 2024., §§ 42.–54.

⁵⁵ *Jankauskas protiv Litve*, 59304/00, 24. 2. 2005., § 22.

⁵⁶ *Laurent protiv Francuske*, 28798/13, 24. 5. 2018., § 47.–48.

3.2. Povjerljivost komunikacije istražnog zatvorenika s braniteljem u domaćem pravu

3.2.1. Ograničenja prava na povjerljivost u ranijem zakonodavstvu

Mogućnost nadziranja razgovora okrivljenika lišenog slobode s braniteljem seže još od Zakona o kaznenom postupku iz 1875. godine, koji je takve razgovore prije predane optužnice dopuštao samo u prisutnosti sudskog lica.⁵⁷ Prema Zakoniku o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Jugoslaviju iz 1929. razgovori i dopisivanje s braniteljem mogli su se prije podizanja optužnice ograničiti odlukom suda.⁵⁸ Kasniji su zakoni pravo na nesmetanu komunikaciju omogućavali nakon prvog ispitivanja, ali uz mogućnost nadziranja razgovora i pisama pritvorenika s braniteljem od strane istražnog suca. ZKP iz 1997. godine predvidio je u čl. 69. kao iznimku mogućnost nadzora pisama, poruka i razgovora okrivljenika i branitelja obrazloženim rješenjem istražnog suca za određena kataloška kaznena djela za koja postoje osnove sumnje da ih je počinila grupa ljudi ili zločinačka organizacija. Takav je nadzor mogao trajati najdulje dva mjeseca od određivanja pritvora. ZKP iz 2008. godine postavio je, pored općeg pravila o slobodnom i neometanom razgovoru uhićenika (čl. 75. st. 1.) te dopisivanju i razgovoru bez nadzora pritvorenika i istražnog zatvorenika s braniteljem (čl. 76. st. 1.), široke iznimke, koje nisu prošle test ustavnosti te su nakon prilagođavanja ustavnopravnim zahtjevima na koncu u potpunosti brisane u cilju usklađivanja s pravnom stečevinom EU-a. Polazeći od stava da s ustavnopravnog aspekta nije sporno zakonom ograničiti pravo uspostavljanja veze uhićenika s braniteljem, Ustavni je sud utvrdio nesuglasnost čl. 75. st. 2. sa zahtjevima vladavine prava kako zbog nepostojanja pretpostavki pod kojima je državni odvjetnik mogao naložiti nadzor razgovora između uhićenika i branitelja tako i zbog nepreciznosti u uređenju postupanja ovlaštenih osoba tijekom tog nadzora.⁵⁹ Istu je sudbinu doživio i čl. 76., koji je ostavio široke mogućnosti nadzora razgovora pritvorenika i istražnog zatvorenika s braniteljem čim je počinjeno neko od taksativno nabrojanih težih kaznenih djela, čime je otvorena „ustavnopravno neprihvatljiva mogućnost da se mjerom nadzora (...) nastoje postići ciljevi različiti od onih koji bi se mogli smatrati legitimnim, kao što je olakšavanje prikupljanja inkriminirajućih izjava okrivljenika“.⁶⁰

---

⁵⁷ Ogorelica, N., *Kazneno procesualno pravo*, Zagreb, 1899, str. 250.

⁵⁸ Heninsberg, L., *Osnovni propisi sudskog krivičnog postupka*, Zagreb, 1934, str. 116–117.

⁵⁹ Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-I-448/2009 od 9. srpnja 2012., t. 65.1. Postupajući po Odluci, ZKP je 2013. propisao pretpostavke, kao i katalog kaznenih djela za koja se nadzor može odrediti, brisao mogućnost prekida razgovora te predvidio pravne posljedice prekoračenja rokova iz čl. 75. st. 3. ZKP-a.

⁶⁰ *Ibid.*, toč. 66.2., 66.3. Opširnije Valković, L., *Procesna prava obrane prema V. noveli Zakona o kaznenom postupku*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 20, br. 2, 2013, str. 541–543.

3.2.2. Važeći pravni okvir

Pored opće odredbe čl. 64. st. 1. 5. ZKP-a, koja se odnosi na sve okrivljenike neovisno o tom jesu li lišeni slobode ili ne, zakonodavac je pravo slobodnog, neometanog i povjerljivog razgovora s braniteljem apostrofirao u odredbama čl. 108. st. 7., čl. 114. te čl. 139. st. 5. u odnosu na uhićenika, pritvorenika i istražnog zatvorenika. Tako osoba uhićena bez sudbenog naloga stječe to pravo čim je izabrala branitelja, odnosno čim je donesena odluka o imenovanju branitelja, a prije ispitivanja u trajanju do trideset minuta. To je u skladu s čl. 3. st. 3. Direktive o pravu na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom prije ispitivanja od strane policije ili od strane drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela. Pravilnik o prijemu i postupanju s uhićenikom i pritvorenikom te o Evidenciji pritvorenika u pritvorskoj policijskoj jedinici dodatno propisuje da se posjet branitelja pritvoreniku obavlja u prostoriji bez pregrade, uz osiguravanje povjerljivosti.⁶¹ U odnosu na istražnog zatvorenika novelom iz 2022. godine omogućeno je provođenje razgovora i putem zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu (audio-videouređaj) uz suglasnost okrivljenika. Komuniciranje na daljinu premošćuje brojne praktične i svakodnevne prepreke u realizaciji prava na pristup branitelju omogućavajući bržu, češću i jednostavniju uspostavu kontakta, ali istovremeno nosi rizik zloporabe povjerljivosti komunikacije u okolnostima u kojima zatvorske vlasti imaju potpunu kontrolu nad tehničkom opremom i uspostavom takve veze. Stoga je nužno ostvariti sve tehničke preduvjete za potpunu povjerljivost i tehničku kvalitetu takve vrste komunikacije na daljinu.⁶² U tom smislu važno je korištenje alata, odnosno aplikacija koje su zaštićene enkripcijom i koje ne pohranjuju nikakav sadržaj poziva na svojem poslužitelju.⁶³ Važnost održavanja kontakta s braniteljem tijekom izvršenja istražnog zatvora potvrđuje i čl. 140. ZKP-a, koji isključuje veze i susrete zatvorenika s braniteljem iz stegovne kazne ograničenja posjeta i dopisivanja. Ostvarivanje prava na slobodan i neometan kontakt istražnog zatvorenika s braniteljem razrađuje se u čl. 18. Pravilnika o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora.⁶⁴ Ovlaštena osoba vizualno

---

⁶¹ Čl. 22. Pravilnika o prijemu i postupanju s uhićenikom i pritvorenikom te o Evidenciji pritvorenika u pritvorskoj policijskoj jedinici, *Narodne novine*, br. 88/09, 78/14, 123/16, 50/19, 111/20.

⁶² Usp. Ivičević Karas, E., Kazneno pravosuđe u vrijeme pandemije Covid-19 – balansiranje između zaštite zdravlja i procesnih jamstava, u Barbić, J. (ur.): *Primjena prava za vrijeme pandemije Covid-19*, HAZU, Zagreb, 2021, str. 304–305.

⁶³ U Njemačkoj se kritizira korištenje aplikacije *Skype* u zatvorskim ustanovama zbog nedostatka pravila o šifriranju i zaštiti podataka. Nakane, T., Enhancing the Right of Access to a Lawyer for Detained Suspects and Accused Persons via Videoconferencing: The Situation in Germany and Proposals for Improvement, *Eu crim*, vol. 19, br. 3, 2024, str. 233.

⁶⁴ Pravilnik o kućnom redu u zatvorima za izvršavanje istražnog zatvora, *Narodne novine*, br. 8/10.

nadzire posjet bez mogućnosti slušanja, a ako zatvorenik ili branitelj narušava red i sigurnost u zatvoru ili uobičajeno uljudno ponašanje, ovlaštena službena osoba može prekinuti posjet. Jamstvo tajnosti veze s braniteljem Pravilnik također proteže na telefoniranje i dopisivanje.

3.2.3. Tumačenje opsega prava na povjerljivost komunikacije u praksi

Transponiranjem Direktive 2013/48/EU u nacionalno zakonodavstvo 2017. brisane su ne samo odredbe čl. 75. st. 2.–4. i čl. 76. st. 2.–4., koje su predviđale iznimku od općeg pravila o povjerljivosti komunikacije iz st. 1. obaju članaka, već i odredbe st. 1. kao suvišne s obzirom na to da je to opće jamstvo povjerljivosti sadržano u drugim ranije spomenutim odredbama ZKP-a. Međutim, budući da istovremeno nije ni u jednom drugom članku izriječno propisano pravo istražnog zatvorenika na dopisivanje na način kako je to propisano za razgovore u čl. 139. st. 5., u sudskoj se praksi pojavilo tumačenje da se odredba čl. 139. st. 3., koja dopušta dopisivanje zatvorenika s osobama izvan zatvora isključivo uz znanje i nadzor suca istrage odnosno predsjednika vijeća, odnosi i na dopisivanje s braniteljem. Takvo ekstenzivno tumačenje čl. 139. st. 3., koje zanemaruje opće jamstvo povjerljive komunikacije okrivljenika s braniteljem, izazvalo je polemike u stručnoj i široj javnosti u medijski popraćenom kaznenom postupku za kazneno djelo trostrukog ubojstva, u kojem su predsjednica raspravnog vijeća, a zatim i predsjednik suda povodom zahtjeva za izuzeće predsjednice vijeća, otvaranje okrivljenikova pisma upućenog braniteljici opravdali ovlašću nadzora iz čl. 139. st. 3. obrazlažući da ZKP jamči samo slobodu usmene komunikacije, ali ne i pismene.⁶⁵ Tim je povodom Vrhovni sud RH 22. ožujka 2024. donio Zaključak kojim je, pozivajući se na čl. 4. Direktive 2013/48/EU i čl. 64. st. 5. ZKP-a, potvrdio da se odredba čl. 139. st. 3. ZKP-a o nadzoru dopisivanja ne odnosi na dopisivanje istražnog zatvorenika i branitelja.⁶⁶ To tumačenje dosljedno proizlazi iz normativne geneze odredaba ZKP-a o kontaktima okrivljenika i branitelja, iz općeg kataloga prava okrivljenika u kojem se odražava čl. 4. Direktive, ali i iz prakse ESLJP-a koji rutinska, neselektivna ograničenja dopisivanja, koja nemaju svoje utemeljenje u zakonu i ne zahtijevaju postojanje opravdanih razloga, smatra protivnima čl. 8. EKLJP-a. Nadzor nad čitavom korespondencijom zatvorenika, bez ikakve distinkcije različitih vrsta adresata, narušava ravnotežu između interesa koji se dovode u

---

⁶⁵ Usp. Košta, D., Pravo slobodnog, neometanog i nenadziranog dopisivanja istražnog zatvorenika sa svojim braniteljem, *Odvjetnik*, br. 3, 2024, str. 28–29.

⁶⁶ Zaključak 2 Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Su IV-101/2024-3 Zagreb, 22. ožujka 2024.

pitanje.⁶⁷ Tako je u presudi *Mafalani protiv Hrvatske* Sud našao povredu čl. 8. u slučaju kada je omotnica s pismom podnositelja zahtjeva upućenim njegovoj odvjetnici bila otvorena i ovjerena pečatom Županijskog suda te parafom određene osobe, a da prethodno nije donesena sudska odluka o nadzoru nad dopisivanjem niti bi takva odluka bila dopuštena prema tada važećem pravu.⁶⁸

Kad se promišlja o izričaju odredbe čl. 139. st. 3., može se prihvatiti da gramatičko tumačenje sporne odredbe, lišeno teleološke interpretacije, otvara prostor propitivanju granica pisane prepiske istražnog zatvorenika, osobito u kontekstu st. 6. istog članka, koji ističe iznimku od nadzora dopisivanja zatvorenika s osobama izvan zatvora (a to je pritužba pučkom pravobranitelju) ne spominjući u tom smislu i branitelja. Iako je Vrhovni sud otklonio dvojbe oko tumačenja opsega prava na dopisivanje istražnog zatvorenika s braniteljem u smislu čl. 139. st. 3. ZKP-a, jasnija artikulacija tih odredaba pridonijela bi normativnoj preciznosti. U tom smislu valjalo bi dopuniti čl. 139. st. 3. na način da se zajamči povjerljivost dopisivanja istražnog zatvorenika s braniteljem kao što je to u st. 5. već postulirano u odnosu na razgovore. Na taj bi se način u sadržajnom i strukturalnom smislu upotpunile odredbe ZKP-a usustavljene pod točkom i) naslova Izvršenje istražnog zatvora i postupanje sa zatvorenima kao jedna normativna cjelina koja uređuje temeljne aspekte izvršenja istražnog zatvora.

3.2.4. *Procesne posljedice povrede prava*

Nezakonito ograničenje prava okrivljenika na povjerljivu komunikaciju s braniteljem predstavlja povredu prava obrane, pa bi korištenje dokaza pribavljenih nadzorom nad razgovorima ili pismima okrivljenika s braniteljem bilo nedopušteno sukladno čl. 10. st. 2. t. 2. Riječ je o kategoriji nezakonitih dokaza koji mogu pod određenim pretpostavkama konvalidirati, što znači da bi se u slučaju ispunjenja uvjeta iz čl. 10. st. 3. dokazi pribavljeni nadzorom komunikacije okrivljenika i branitelja mogli koristiti kao dokaz. U tijeku pisanja ovog rada Vlada je donijela konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama ZKP-a, koji redefinira koncept nezakonitih dokaza dajući sudu šire ovlasti preispitivanja, na temelju ocjene razmjernosti niza čimbenika, je li u slučajevima navedenim u čl. 10. st. 2. t. 2. došlo do povrede prava i treba li se izdvojiti kao nezakonit dokaz.⁶⁹ U tom bi kontekstu sud imao ovlast procijeniti u svakom

---

⁶⁷ *Petrov protiv Bugarske*, 15197/02, 22. 5. 2008., § 44.

⁶⁸ *Mafalani protiv Hrvatske*, 3646/17, 21. 5. 2024., § 27.–30. Budući da je ESLJP u ovom slučaju utvrdio da miješanje u pravo na poštovanje dopisivanja podnositelja otvaranjem omotnice nije bilo zakonito, nije ni nastojao utvrditi je li bilo nužno u demokratskom društvu.

⁶⁹ Vlada RH, Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, listopad 2025., str. 16.

konkretnom slučaju jesu li nezakonito otvaranje pisama ili nadzor razgovora okrivljenika onemogućili ili u znatnoj mjeri otežali obranu na način da je narušena pravičnost postupka.

3.3. Poredbena iskustva

Poredbeni sustavi u pravilu zabranjuju zatvorskim i drugim držanim vlastima otvaranje i čitanje korespondencije istražnog zatvorenika s braniteljem, premda niz država, poput Njemačke, Španjolske, Turske i SAD-a, predviđa iznimku u slučaju kaznenih djela terorizma.⁷⁰ Tako je u njemačkom ZKP-u pored općeg jamstva nenadzirane usmene i pisane komunikacije okrivljenika s braniteljem iz čl. 148. st. 1. predviđena i zabrana slanja spisa i drugih predmeta u slučaju istražnog zatvorenika osumnjičenog za kaznena djela terorizma ako pošiljatelj nije suglasan s njihovom provjerom od strane suda.⁷¹ Time se ne ograničava pravo na nesmetanu usmenu komunikaciju koja se ne smije nadzirati. Praćenje mora biti utemeljeno na sudskom nalogu i provodi ga sudac koji sam nije uključen u istragu i mora čuvati u tajnosti sve što je saznao tijekom nadzora.⁷² Talijanski ZKP u čl. 103. objedinjuje pravila koja se odnose na pretrage, oduzimanje predmeta i presretanje komunikacija vezanih uz vršenje funkcije obrane. Specifična pravila za poduzimanje takvih istražnih mjera podrazumijevaju ne samo slobodno i autonomno obavljanje profesionalne aktivnosti već i interes klijenta za postizanje učinkovite obrane.⁷³ U čl. 103. st. 5. postulira se zabrana prisluškivanja razgovora i komunikacije okrivljenika s braniteljem, a čl. 103. st. 6. propisuje zabranu praćenja i oduzimanja korespondencije, osim kada je riječ o predmetu kaznenog djela. Ograničenje i nadzor dopisivanja pritvorenika s vanjskim svijetom predviđeni u čl. 18ter Zakona o izvršavanju kazne zatvora i drugih mjera ne primjenjuju se u slučajevima kada se radi o prepisci s braniteljem.⁷⁴

---

⁷⁰ Bachmaier Winter, L.; Thaman, S. C.; Lynn, V. (ur.), *The Right to Counsel and the Protection of Attorney-Client Privilege in Criminal Proceedings, A Comparative View*, Springer Nature Switzerland AG, 2020, str. 128.

⁷¹ Više Meyer-Großner, L., *Strafprozessordnung*, C. H. Beck, München, 2009, str. 671.

⁷² Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 128.

⁷³ Gaiato, A. (ur.), *Codice di procedura penale*, Commentato, Utet Giuridica, Torino, 2012, str. 557–560.

⁷⁴ Pleić, M., *op. cit.* u bilj. 13, str. 234.

4. IZUZIMANJE BRANITELJA OD OBVEZE SVJEDOČENJA U KAZNENOM POSTUPKU

Zaštita povjerljivosti komunikacije okrivljenika s braniteljem ne ostvaruje se samo u izbjegavanju nadzora njihove komunikacije, već je, da bi to pravo ostvarilo svoju svrhu, potrebno osigurati da se branitelj ne koristi kao izvor informacija o onome što je doznao od okrivljenika. ZKP branitelja svrstava među osobe relativno nesposobne za svjedočenje, odnosno osobe isključene od dužnosti svjedočenja (čl. 284. st. 2.) zbog obveze čuvanja određene tajne. Čak i kad bi htio, branitelj ne bi mogao svjedočiti, osim ako sam okrivljenik to ne zahtijeva odričući se tako povlastice povjerljivosti odnosa s braniteljem. Ta odredba ima svoje korijene u ZKP-u iz 1929. godine, koji je među relativno nesposobne osobe za svjedočenje svrstao i branitelja u odnosu na ono što mu je okrivljenik kao svome branitelju povjerio, osim ako sam okrivljenik ne bi to tražio.⁷⁵ Za razliku od takva pristupa ZKP iz 1875. godine nije poznavao kategoriju osoba nesposobnih za svjedočenje, već su određene osobe, među kojima i branitelj okrivljenika, uživale blagodat nesvjedočenja te je branitelj mogao sam odlučiti hoće li svjedočiti u kaznenom postupku koji se vodi protiv njegovog branjenika.⁷⁶ I prema njemačkom kaznenom procesnom pravu branitelj spada među osobe oslobođene dužnosti svjedočenja, ima povlasticu odbiti svjedočiti o informacijama koje su mu bile povjerene ili su mu postale poznate u tom svojstvu, osim ako se okrivljenik ne odrekne prava na povjerljivost.⁷⁷ Pravo na odbijanje svjedočenja ide dalje od materijalne zaštite koju pruža kazneno pravo jer se odnosi i na činjenice koje nisu tajne, međutim, odluka o tome hoće li iskoristiti povlasticu ili ne nije opravdanje za kršenje obveze čuvanja tajne prema čl. 203. KZ-a, pa ako odluči svjedočiti, izlaže se kaznenoj odgovornosti.⁷⁸ Naše pravo ne prepušta tu odluku odvjetniku, već pod prijetnjom najstrože procesne sankcije zabacivanja takva dokaza postavlja apsolutnu zabranu branitelju aktivno svojim izjavama sudjelovati u istražnim djelatnostima tijela kaznenog postupka.⁷⁹

Branitelj ne smije svjedočiti o onome što mu je povjerio okrivljenik ni o bilo kojoj drugoj okolnosti koja se odnosi na interese obrane. Obveza je nesvjedočenja trajna, ne ovisi o tome je li odvjetniku prestala braniteljska dužnost.⁸⁰ U suprotnome obveza povjerljivosti izgubila bi svoj smisao.⁸¹ Zabranu miješanja

---

⁷⁵ Henigsberg, *op. cit.* u bilj. 58, str. 209.

⁷⁶ Ogorelica, N., *op. cit.* u bilj. 57, str. 352.

⁷⁷ Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 124.

⁷⁸ Meyer-Großner, *op. cit.* u bilj. 71, str. 190.

⁷⁹ Usp. Krapac, *op. cit.* u bilj. 1, str. 16.

⁸⁰ Pavlović, Š., *Zakon o kaznenom postupku*, Libertin naklada, Rijeka, 2017, str. 777–778.

⁸¹ Mrčela, M., *Svjedoci u kaznenom postupku, Ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja*, Narodne novine, Zagreb, 2012, str. 28.

procesnih uloga branitelja i svjedoka ZKP je postulirao u čl. 70. isključujući osobu koja je pozvana kao svjedok od mogućnosti vršenja obrane u istom postupku. Svjedočka uloga ima prvenstvo pred ulogom branitelja, pa osobu koja je pozvana kao svjedok okrivljenik ne može angažirati kao branitelja, odnosno bit će isključena od zastupanja. Iznimku od te zabrane predstavlja slučaj kada bi svjedok prema ZKP-u bio oslobođen dužnosti svjedočenja i izjavio da neće svjedočiti ili ako bi okrivljenik sukladno čl. 284. t. 2. sam zatražio da se branitelja ispita. Ovdje zakon dopušta istodobno vršenje procesne funkcije obrane i svjedočenja. Međutim, ističu se i stavovi da u tom slučaju okrivljenik mora dobiti novog branitelja jer ne može doći do miješanja procesnih uloga.⁸² Razmatrajući pitanje odnosa funkcije branitelja s korištenjem povlastice nesvjedočenja u situaciji kada je odvjetnik pozvan kao svjedok koji će se neposredno ispitati na raspravi, a već je dao iskaz u svojstvu svjedoka tijekom istrage, VSRH je potvrdio zaključak prvostupanijskog suda da takva osoba ne može biti branitelj iako ulazi u krug osoba koje (zbog odnosa srodstva) imaju povlasticu nesvjedočenja.⁸³

Osim branitelja okrivljenika koji je isključen od obveze svjedočenja zakonodavac u posebnu kategoriju osoba s povlasticom nesvjedočenja izdvaja nositelje određenih profesija, među ostalim i odvjetnike o onome što su u obavljanju svoga zanimanja saznali od okrivljenika. To razlikovanje procesnog položaja odvjetnika kao svjedoka temelji se na činjenici sudjeluje li u svojstvu branitelja u kaznenom postupku ili poduzima druge pravne poslove za okrivljenika nevezane uz kazneni postupak.⁸⁴ Odvjetnik koji je na tom pravnom temelju oslobođen dužnosti svjedočenja ne može uskratiti iskaz ako postoji zakonska osnova po kojoj je oslobođen dužnosti čuvanja tajne (čl. 285. st. 2.) niti može, za razliku od branitelja, uskratiti iskaz ako se radi o kaznenom djelu kaznenopravne zaštite djece (čl. 285. st. 6.).

Povreda povjerljivosti odnosa branitelja i okrivljenika za slučaj ako bi branitelj iskazivao protiv volje okrivljenika povlači najstrožu procesnu sankciju, zabacivanje takva iskaza kao nezakonitog dokaza (čl. 300. ZKP-a). Za razliku od takva pristupa njemačko pravo dopušta korištenje iskaza branitelja u postupku, što ne isključuje njegovu kaznenopravnu odgovornost zbog povrede odnosa povjerenja.⁸⁵ ESLJP je u presudi *Klaus Müller protiv Njemačke* utvrdio da nije došlo do povrede čl. 8. u slučaju odvjetnika koji je kažnjen novčanom kaznom jer je odbio svjedočiti u kaznenom postupku protiv bivših direktora tvrtke kojoj je kao odvjetnik pružao pravne savjete.⁸⁶ Ovdje se kao zanimljivo istaknulo pitanje je li za oslobađanje od obveze čuvanja odvjetničke

---

⁸² *Ibid.*

⁸³ Vrhovni sud RH, I Kž-Us 130/2017.-4 od 9. studenoga 2017.

⁸⁴ Ustavni suda RH, rješenje U-I-448/2009 od 19. srpnja 2012., t. 221.

⁸⁵ Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 119.

⁸⁶ *Klaus Müller protiv Njemačke*, *op. cit.*, § 41.

tajne dostatno odricanje od tog prava trenutanih direktora ili je potrebno i odricanje bivših direktora koji su konzultirali odvjetnika.

5. PRETRAGA ODVJETNIČKOG UREDA, PROSTORIJA I POKRETNINA KOJE ODVJETNIK KORISTI I PRIVREMENO ODUZIMANJE STVARI

5.1. Europski standardi

ESLJP je pojam doma i privatnosti iz čl. 8. proširio i na poslovne aktivnosti i prostorije, pa u tom smislu i odvjetnički ured uživa zaštitu u okviru tih konvencijskih jamstava.⁸⁷ Polazeći od toga da pretraga i oduzimanje predmeta u odvjetničkom uredu nesumnjivo ometaju profesionalnu povlasticu koja je u srži odnosa povjerenja između odvjetnika i njegova klijenta i koja je posljedica prava klijenta da ne inkriminira sam sebe,⁸⁸ ESLJP je postavio određene minimalne zahtjeve u pogledu načina provođenja pretrage odvjetničkih ureda.⁸⁹

Nacionalno pravo treba razviti pravila i postupke kojima se identificira i štiti materijal obuhvaćen odvjetničkom tajnom tijekom bilo koje pretrage i oduzimanja predmeta. Pretrazi treba prisustvovati neovisni promatrač, koji može osigurati zaštitu tajnosti takva materijala. Potrebno je predvidjeti postupak kojim bi sud bio obavezan provesti posebnu provjeru razmjernosti kada se predoče potkrijepljeni navodi da je oduzet materijal koji podliježe odvjetničkoj tajni i, ako je potrebno, narediti povrat ili uništenje relevantnog materijala.⁹⁰ Nalozi za pretragu moraju što jasnije odrediti koje se vrste zapisa ili drugih dokaza traže kako službenici koji vrše pretragu ne bi pretraživali nepovezane stvari otkrivajući tako povjerljivi materijal.⁹¹

ESLJP značajnu težinu u utvrđivanju povrede čl. 8. daje i činjenici je li podnositelj zahtjeva čiji se ured pretražuje sam osumnjičen za kazneno djelo ili ne.⁹² Činjenica da ništa u spisu ne upućuje na to da je odvjetnik okrivljenika sam umiješan u kaznena djela zahtijeva od vlasti poseban oprez u utvrđivanju alternativa pretrazi, a ako ih nema, rigorozno postupanje u definiranju opsega mjera i predmeta koji će se oduzeti.⁹³

---

⁸⁷ Vidi *supra* 2.2.2.

⁸⁸ *André i ostali protiv Francuske, op. cit.*, § 41.

⁸⁹ Usp. Pejaković-Đipić, S., Svjedoci pretrage doma i poslovnih prostorija privilegiranih profesija u praksi Europskog suda za ljudska prava, *Zbornik radova Istraživački dani kriminalistike i javne sigurnosti*, br. 1, 2023, str. 189.

⁹⁰ *Reznik protiv Ukrajine*, 31175/14, 23. 1. 2025., § 59., 60.

⁹¹ *Niemietz protiv Njemačke, op. cit.*, § 37.

⁹² *Smirnov protiv Rusije*, 71362/01, 7. 6. 2007., § 49.

⁹³ *Reznik protiv Ukrajine, op. cit.*, § 73.

Jedan od temeljnih zahtjeva provođenja pretrage odvjetničkog ureda u praksi ESLJP-a jest prisutnost neovisnih promatrača, kao što je predstavnik ili predsjednik odvjetničke komore.⁹⁴ Promatrači moraju imati određene kvalifikacije kako bi mogli prepoznati koji su materijali obuhvaćeni odvjetničkom tajnom, pa tako prisutnost susjeda nije dovoljna zaštita kod pretrage odvjetničkog ureda.⁹⁵ Sud je našao povredu čl. 8. čak i u slučaju kada je pretrazi prisustvovao predsjednik odvjetničke komore, ali prigovori koje je iznio nisu spriječili službenike da pregledaju i oduzmu sve dokumente u uredu niti je sudac koji je odobrio pretragu bio prisutan pretrazi.⁹⁶

Pretraga elektroničkih podataka nosi sa sobom posebne rizike, što potkrepljuje i praksa ESLJP-a. Većina zemalja ne predviđa posebna pravila o tome kako se te pretrage trebaju provoditi. Iako bi pretrage na licu mjesta trebale biti pravilo, to nije uvijek izvedivo, pa službenici oduzimaju cijelo računalo provodeći naknadno pretragu datoteka.⁹⁷ ESLJP je u predmetu *Särgava protiv Estonije* utvrdio povredu čl. 8. jer domaće pravo nije sadržavalo specifičan postupak ili zaštitne mjere za pretragu elektroničkih nosača podataka i za sprječavanje ugrožavanja komunikacije zaštićene odvjetničkom tajnom. Odluka o tome hoće li se provesti pretraga na temelju ključnih riječi ili koristiti druga metoda filtriranja, kao i izbor ključnih riječi, bili su u potpunosti prepušteni istražnim tijelima.⁹⁸ S druge strane, u predmetu *Sérvulo & Associados – Sociedade de Advogados, RL protiv Portugala* nije došlo do povrede čl. 8. kada je nakon pregleda zaplijenjenih računalnih datoteka i e-poruka istražni sudac intervenirao i naredio brisanje 850 zapisa koje je smatrao zaštićenima profesionalnom tajnom ili onima koji nemaju izravne veze sa slučajem.⁹⁹

Konvencija Vijeća Europe o zaštiti odvjetničke profesije obvezujućim pravnim učinkom podupire i jača standarde usvojene u praksi ESLJP-a. Tako u čl. 9. zahtijeva usvajanje određenih mjera i suzdržavanje od određenih radnji kako bi odvjetnici bili zaštićeni u nizu specifičnih situacija u kojima su posebno ranjivi na zlouporabu, među ostalim u slučajevima kada se odvjetnici, njihovi prostori, vozila i uređaji pretražuju te dokumenti i drugi oblici podataka ako se koriste za njihove profesionalne aktivnosti pretražuju, oduzimaju i kopira-

---

⁹⁴ *Smirnov protiv Rusije, op. cit.*, § 48.

⁹⁵ *Iliya Stefanov protiv Bugarske*, 65755/01, 22. 5. 2008., § 43.; *Leotsakos v. Greece*, 30958/13, 4. 10. 2018., § 52.

⁹⁶ *André i ostali protiv Francuske, op. cit.*, § 44. Slično i u *Reznik protiv Ukrajine, op. cit.*, § 75.

⁹⁷ *Bachmaier Winter et al., op. cit.* u bilj. 70, str. 57.

⁹⁸ *Särgava protiv Estonije*, 698/19, 16. 11. 2021., § 106.–110.

⁹⁹ *Sérvulo & Associados – Sociedade de Advogados, RL i drugi protiv Portugala*, 27013/10, 3. 11. 2015., § 109., 119–120.

ju.¹⁰⁰ U takvim slučajevima treba omogućiti prisutnost predstavnika strukovnog udruženja ili neovisnog odvjetnika. To obuhvaća privatne prostorije ili druga mjesta i uređaje gdje odvjetnici pohranjuju profesionalne dokumente i podatke koji se odnose na njihove klijente. Predstavnik strukovnog udruženja ili neovisni odvjetnik mora biti u mogućnosti stvarno obavljati svoju nadzornu funkciju i prigovoriti na pregled i oduzimanje određenih predmeta na koje se primjenjuje pravo na povjerljivost.¹⁰¹

5.2. Poredbena iskustva

Recentno komparativno istraživanje o povjerljivosti odnosa odvjetnik – klijent u kaznenom postupku iznjedrilo je temeljne značajke i razlike u načinu kako se ta povlastica tumači i štiti u različitim državama. Poredbeni sustavi uglavnom propisuju posebne pretpostavke za pretragu odvjetničkih ureda.¹⁰² U nekim državama sudac provodi pretragu u prisutnosti predstavnika odvjetničke komore ili se zahtijeva prisutnost posebno imenovanog odvjetnika.¹⁰³ Njemački ZKP isključuje provođenje istražnih mjera ako se očekuje da će se na temelju takve radnje prikupiti informacije u odnosu na koje bi određene kategorije osoba, među kojima i branitelj, imale pravo odbiti svjedočiti sukladno čl. 53. st. 1. ZKP-a. Drugim riječima, tijelima kaznenog postupka nije dopušteno pretraživati ured odvjetnika kako bi pribavila povlaštene informacije o njegovu klijentu.¹⁰⁴ Podaci koji se ipak pribave takvom pretragom ne smiju se koristiti. Povrh toga čl. 97. zabranjuje oduzimanje predmeta koji sadrže informacije obuhvaćene povlasticom povjerljivosti. Dobrovoljna predaja od strane osobe koja ima pravo odbiti svjedočiti smatra se odricanjem od prava i oduzimanje će biti dopušteno čak i ako bi time povrijedio zabranu odavanja službene tajne.¹⁰⁵ Njemačko zakonodavstvo ne zahtijeva pozivanje predstavnika komore ili drugog neovisnog promatrača. Policija je dužna predati tužitelju sve dokumente nepročitane i zapečaćene. Slično, u Italiji se dostatnom zaštitom smatra zahtjev da pretragu provodi tužitelj, a ne policija. Ti se sustavi kritizi-

---

¹⁰⁰ Explanatory Report to the Council of Europe Convention for the Protection of the Profession of Lawyer Luxembourg, 13. 5. 2025., Council of Europe Treaty Series – No. 226, t. 67. <https://rm.coe.int/1680b4c6c0> (13. 10. 2025.)

¹⁰¹ *Ibid.*, t. 70.

¹⁰² Tako se u Švicarskoj postojanje opravdane sumnje kao pretpostavke za provođenje pretrage ispituje pažljivije ako se radi o odvjetničkom uredu, a u Portugalu je pretraga odvjetničkog ureda dopuštena samo ako se odvjetnik nalazi u svojstvu okrivljenika. Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 56.

¹⁰³ U Italiji predstavnik odvjetničke komore mora biti prisutan. *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.* str. 126.

¹⁰⁵ Meyer-Großner, *op. cit.* u bilj. 71, str. 330.

raju zbog izostanka jamstava koja postoje kada odvjetnička komora ili sudac odlučuju o tome što se smije oduzeti.¹⁰⁶

5.3. Nacionalno pravo i praksa

5.3.1. Pretraga

Pretragom i privremenim oduzimanjem predmeta kao mjerama procesne prisile pribavljanja dokaza i predmeta ograničavaju se neka temeljna ustavna i konvencijska prava, kao što su pravo na nepovredivost doma, pravo na poštivanje osobnog i obiteljskog života, tajnost dopisivanja, pravo vlasništva,¹⁰⁷ a prinudnu prirodu tih mjera naglašava i činjenica da se, osim prema okrivljeniku, mogu primijeniti, premda iznimno, i prema trećim osobama.¹⁰⁸ Pretraga i oduzimanje predmeta od branitelja mogu ozbiljno ugroziti i narušiti odnos povjerenja s okrivljenikom i dovesti u pitanje učinkovitu obranu.

Zakon o odvjetništvu u čl. 17. postavio je posebne uvjete za provođenje pretrage odvjetnika, odvjetničkog ureda te drugih prostorija i pokretnina. Nedavnim je izmjenama tog članka kao posljedica usklađivanja s Konvencijom o zaštiti odvjetničke profesije proširen domašaj posebnih pretpostavki za provođenje pretrage, pa se tako sada, osim na odvjetnički ured, primjenjuju i na druge prostorije i pokretnine koje odvjetnik koristi u pružanju pravne pomoći. Odstupanjem od dosadašnjeg formalističkog, restriktivnog pristupa, koji je ograničio proceduralnu zaštitu isključivo na odvjetnički ured zanemarujući svrhu koja se tim odredbama nastoji postići, podupiru se i jačaju proceduralna jamstva, koja moraju biti ispunjena sukladno praksi ESLJP-a.¹⁰⁹ Iz sudske prakse prije izmjena ZO-a proizlazi stav da se radi o zakonitoj pretrazi prijenosnog računala i mobitela odvjetnika, koja je provedena sukladno ZKP-u, a ne čl. 17. ZO-a, kada su navedeni predmeti pronađeni u stanu, a prisutni optuženik nije stavio nikakvu primjedbu niti naglasio da se radi o predmetima koji bi pripadali odvjetničkom uredu, a sudjelovao je aktivno u pretrazi i ograničio je na spise koji su izuzeti po nalogu istražnog suca, uz napomenu da se protivi

---

¹⁰⁶ *Ibid.*, str. 60.

¹⁰⁷ Opširnije Ivičević Karas, E., Radnje i mjere procesne prisile radi pribavljanja predmeta za potrebe kaznenog postupka, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 15, br. 2, 2008, str. 942–943.

¹⁰⁸ V. Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Institucije*, Zagreb, 2020, str. 311–312.

¹⁰⁹ Usp. Explanatory Report, *op. cit.* u bilj. 100, t. 70. Usp. Karas, Ž., Posebne dokazne radnje, pretraga vozila odvjetnika, promjene postupovnog zakona u korist okrivljenika, odbijanje potpisivanja zapisnika, *Policija i sigurnost*, vol. 21, br. 4, 2012, str. 845.

presnimavanju ostalih spisa jer to predstavlja odvjetničku tajnu.¹¹⁰ ESLJP je u tom predmetu prigovor vezan uz povredu čl. 8. odbacio kao očigledno neosnovan obrazlažući da je navedeno miješanje težilo i legitimnom cilju borbe protiv korupcije i sprječavanja organiziranog kriminala i u danim okolnostima nije bilo nerazmjerno tom cilju niti je podnositelj tvrdio da je na bilo koji način ugrozilo zaštitu odvjetničke tajne.¹¹¹

Zakon o odvjetništvu, za razliku od Zakona o javnom bilježništvu,¹¹² nije dao izričit odgovor na važno pitanje može li se provesti pretraga ureda odvjetnika koji nije osumnjičen za kazneno djelo u svrhu pronalaženja i osiguranja predmeta i dokaza koje je branitelju povjerio branjenik. U sudskoj su praksi različita gledišta o tom pitanju,¹¹³ a u teoriji je zauzet čvrst stav da bi pretraga u takvim slučajevima bila zabranjena i potpuno suprotna konceptu nepovredivosti braniteljske tajne.¹¹⁴ Međutim, budući da se pretraga prema općim pretpostavkama iz čl. 240. ZKP-a može provesti ne samo u odnosu na osumnjičenika nego i na druge osobe, to bi trebalo zakonom precizirati okolnosti u kojima je moguća pretraga iz čl. 17. ZO-a i isključiti mogućnost pretrage radi pribavljanja dokaza koje je odvjetniku povjerio njegov branjenik.

Pretraga prema čl. 17. ZO-a može se provesti samo na temelju sudbenog naloga, a propisani su i dodatni proceduralni mehanizmi zaštite tajnosti isprava i predmeta. Prvi je obvezna prisutnost suca koji je izdao nalog za pretragu ili drugog suca kojeg on na to ovlasti, a koji će odlučiti o tome koje će se isprave i predmeti pregledati. Na taj način sudac, a ne policija koja izvršava pretragu, određuje opseg pretrage i vrši nadzor nad sadržajem predmeta pretrage, što je u skladu sa standardima uspostavljenima u praksi ESLJP-a.¹¹⁵ Drugi je uvjet obavještavanje o provođenju pretrage Komore i odvjetničkog zbora na čijem se području nalazi ured u kojemu pretragu treba obaviti. Prisutnost tih osoba nije nužna ako se oni bez opravdanog razloga ne odazovu pravodobnom pozivu da prisustvuju pretrazi. Njihova prisutnost, međutim, ne isključuje obvezu

---

¹¹⁰ VSRH, I Kž-Us 44/12-10 od 11. travnja 2013. Isti je stav VSRH potvrdio u odluci I Kž Us 97/16-5 od 12. listopada 2016. VSRH se također izjasnio da se čl. 17. ne primjenjuje na pretragu automobila kojima se služe druge osobe, bez obzira na to što su vlasništvo odvjetničkog ureda, jer se u takvoj situaciji ne mogu smatrati dijelom prostora odvjetničkog ureda. I Kž-Us 98/09-10 od 17. veljače 2010.

¹¹¹ *Blagajac protiv Hrvatske*, 50236/16, 9. 5. 2023., § 21.–22.

¹¹² Čl. 40. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu dopušta pretragu ureda samo protiv okrivljenog javnog bilježnika, *Narodne novine*, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22.

¹¹³ Karas, *op. cit.* u bilj. 109, str. 846.

¹¹⁴ Krapac, *op. cit.* u bilj. 1, str. 18.

¹¹⁵ U tom smislu i VSRH navodi da se na taj način isključuje „svaka zlorporaba tajnosti isprava i predmeta u odvjetničkom uredu na štetu stranaka“. VSRH I Kž-492/1997-6 od 29. lipnja 2000.

prisutnosti solenitetnih svjedoka sukladno čl. 254. st. 2. ZKP-a kao opću pretpostavku pretrage.¹¹⁶

Pretraga se mora ograničiti na pregled samo onih isprava i predmeta koji su u izravnoj vezi s postupkom u kojem se pretraga provodi i pritom ne smije biti povrijeđena tajnost isprava i predmeta na štetu stranaka. ZO određuje nezakonitim svaki dokaz koji bi bio pribavljen u protivnosti s odredbama čl. 17. Takvi se dokazi, sukladno čl. 17. st. 6. ZO-a, ne mogu upotrijebiti ni u postupku protiv odvjetnika ni u postupcima protiv njegovih stranaka te prema izričitoj odredbi čl. 250. t. 8. ZKP-a predstavljaju *ex lege* nezakonit dokaz. U slučaju kada je pretraga odvjetničkog ureda optuženog odvjetnika čija su prava i obveze mirovale u vrijeme poduzimanja pretrage poduzeta protivno čl. 17. ZO-a, VSRH je potvrdio zaključak prvostupanjskog suda o nezakonitosti dokaza pribavljenih takvom pretragom, uz obrazloženje da privremeno mirovanje odvjetničkih prava i obveza ne znači prestanak prava na obavljanje odvjetničke djelatnosti, pa slijedom toga ni ured optuženika, koji se nalazio u stanu roditelja, nije izgubio status odvjetničkog ureda.¹¹⁷

5.3.2. Privremeno oduzimanje predmeta

Iako i odredbe o privremenom oduzimanju predmeta odražavaju jamstva zaštite povjerljivosti komunikacije okrivljenika s braniteljem, ipak se beziznimna zaštita povjerljivosti komunikacije u obliku zabrane nadzora razgovora te zabrane svjedočenja branitelja ne proteže u istom opsegu i na mogućnost oduzimanja predmeta u posjedu branitelja okrivljenika. Postavljajući pretpostavke za poduzimanje te mjere, ZKP u čl. 261. izuzima okrivljenika te osobe oslobođene dužnosti svjedočenja, što uključuje i odvjetnika, od obveze prisilne predaje predmeta, pa u slučaju odbijanja predaje ne mogu biti sankcionirani zbog neposluha prema čl. 259. st. 1. ZKP-a. To, međutim, ne isključuje mogućnost dobrovoljne predaje predmeta od strane tih osoba.¹¹⁸

Od privremenog oduzimanja sukladno čl. 262. st. 1. t. 2. ZKP-a izuzeta su pisana priopćenja okrivljenika branitelju, osim ako okrivljenik ne zahtijeva drugačije. Ta se iznimka ne odnosi na slučajeve kada postoji vjerojatnost da je odvjetnik okrivljeniku pomogao u počinjenju kaznenog djela, pružio mu pomoć nakon počinjenja kaznenog djela ili postupao kao prikrivatelj. Zakon za slučaj oduzimanja predmeta protivno propisanoj zabrani kao posljedicu pred-

---

¹¹⁶ Usp. *ibid.*, str. 20.

¹¹⁷ VSRH I KŽ-492/1997-6 od 29. lipnja 2000. Takav zaključak ne utječe na pitanje je li takvom snimkom okrivljeni povrijedio pravo na privatnost svojeg branitelja, što nije mjerodavno za ovaj postupak. *Ibid.*

¹¹⁸ Usp. VSRH, I KŽ 378/2017-4 od 30. kolovoza 2017.

viđa nezakonitost dokaza pribavljenog na takav način (čl. 262. st. 7.). Visoki je kazneni sud RH preinačio prvostupanjsko rješenje o izdavanju audiosnimke razgovora okrivljenika s braniteljem kao nezakonitog dokaza ustvrdivši da odredba čl. 262. st. 1. t. 2. nije primjenjiva na slučaj kada je okrivljenik svoj razgovor s braniteljem sam snimio i snimku dobrovoljno proslijedio trećoj osobi jer se time, s jedne strane, odrekao prava na povjerljivu komunikaciju sa svojim braniteljem, a s druge strane do snimanja i distribucije snimke nije došlo nijednom aktivnom, a kamo li invazivnom radnjom tijela kaznenog progona, pa takva snimka ne predstavlja nezakonit dokaz.¹¹⁹ Ako bi druga dokumentacija, koja ne spada u pismena priopćenja okrivljenika branitelju, bila pribavljena od odvjetnika na način da je preda dobrovoljno, ne bi predstavljala nezakonit dokaz. VSRH tako ističe kako je odredbe Zakona o odvjetništvu glede odvjetničke tajne sud dužan primijeniti samo ako se radi o pretrazi odvjetničkog društva, a ne i u slučaju kada je odvjetnik dragovoljno predao sudu poslovnu dokumentaciju.¹²⁰ Nezadovoljstvo postupkom odvjetnika tiče se odnosa između odvjetnika i stranke i nije relevantno za ocjenu nezakonitosti dokaza,¹²¹ pa bi stranka izvan konkretnog kaznenog postupka trebala rješavati pitanje povrede deontoloških pravila obavljanja odvjetničke profesije.

U st. 4. čl. 262. propisana je iznimka od zabrane oduzimanja pisanih priopćenja okrivljenika branitelju u postupcima za kaznena djela kaznenopravne zaštite djece. Ustavni je sud ustvrdio da, iako je riječ o nedvojbeno značajnom ograničenju prava, nije nesuglasno s ustavnim i konvencijskim načelom procesne poštenosti.¹²² Obrazlažući opravdanost ograničavanja načela pravičnosti u kaznenim postupcima za kaznena djela kaznenopravne zaštite djece činjenicom da ni osobe oslobođene dužnosti svjedočenja ne mogu uskratiti iskaz ako je riječ o spomenutoj kategoriji kaznenih djela, Ustavni je sud ipak zanemario razliku između tih dviju kategorija svjedoka. Osim toga, jedna kategorija spisa i isprava zaštićena je od oduzimanja čak i u slučajevima kaznenih djela kaznenopravne zaštite djece, a to su spisi i druge isprave državnih tijela čije bi objavljivanje povrijedilo obvezu tajnosti dok nadležno tijelo ne odluči drukčije. Zakonodavac je vrednovao različite vrste isprava tako da zaštita državne tajne, za razliku od zaštite prava na povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem, preteže nad interesom otkrivanja kaznenih djela kaznenopravne zaštite djece. Iako pravo na povjerljivost nije apsolutno pravo, pa u tom smislu svako ograničenje ovog prava nije protuustavno, na taj je način ipak značajno relativiziran sadržaj prava na povjerljivost odnosa okrivljenik – branitelj jer su povjerljive informacije sadržane u pisanim priopćenjima

---

¹¹⁹ Visoki kazneni sud RH, I Kž-29/2024-4 od 3. travnja 2024.

¹²⁰ VSRH, I Kž 415/08-5 od 21. siječnja 2009.

¹²¹ *Ibid.*

¹²² Ustavni sud RH, odluka U-I-448/2009 od 19. srpnja 2012., toč. 221.3.

okrivljenika branitelju podložne oduzimanju i mogu se upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku.

6. SNIMANJE I PRESRETANJE TELEFONSKIH RAZGOVORA I ELEKTRONIČKE KOMUNIKACIJE

Osiguranje povjerljivosti komunikacije osumnjičenika s braniteljem posebno dolazi u kušnju u slučaju primjene prikrivenih, tajnih mjera nadzora, snimanja i presretanja komunikacije koje naš zakonodavac podvodi pod posebne dokazne radnje. Problem u praksi ne predstavlja toliko izravno presretanje telefonskih razgovora ili e-pošte branitelja koliko slučajno prisluškivanje povjerljivih razgovora prilikom presretanja komunikacije okrivljenika. Gotovo da nije moguće izbjeći presretanja ili snimanja takvih razgovora, posebno ako se sugovornici ne identificiraju, pa u tom trenutku nije moguće prepoznati da se radi o privilegiranom odnosu.¹²³ Stoga se takva ocjena poduzima *ex post facto*. Većina poredbenih zakona obuhvaćenih recentnim istraživanjem o povjerljivosti komunikacije zahtijeva da se razgovori koji nisu povezani s vjerojatnim uzrokom koji je opravdao nalog ne slušaju i ne snimaju, a sud u konačnici može odlučiti jesu li određeni razgovori obuhvaćeni povlasticom i smiju li se predati tužiteljstvu.¹²⁴ U Nizozemskoj je kao zaštitno rješenje omogućeno odvjetnicima odrediti do četiri telefonska broja koji se ne smiju prisluškivati, a u slučaju ako bi se drugi telefonski brojevi koji se prisluškuju povezali s jednim od registriranih brojeva odvjetnika, sustav presretanja automatski će spriječiti presretanje.¹²⁵

ESLJP zahtijeva uspostavu zaštitnih mjera protiv zlouporabe moći u slučajevima kada, prilikom prisluškivanja telefona osumnjičenika, vlasti slučajno presretnu njegove razgovore s odvjetnikom, a te mjere, među ostalim, moraju obuhvaćati postupke za izvještavanje neovisnog nadzornog tijela radi preispitivanja slučajeva u kojima je materijal koji podliježe odvjetničkoj tajni pribavljen kao rezultat tajnog nadzora.¹²⁶ Sud nije našao povredu čl. 8. u slučaju snimanja razgovora okrivljenika s odvjetnicom kada je sadržaj razgovora dao povoda za pretpostavku da je odvjetnica sama počinila kazneno djelo, a domaći su se sudovi uvjerali da transkript nije prekršio prava okrivljenika na obranu. Odvjetnik je posebno kvalificiran da zna gdje su granice zakonitosti i da shvati da njegova komunikacija s klijentom može dati povoda za pretpostavku da je on sam počinio kazneno djelo.¹²⁷ Čak i kada se slučajno presretnut razgovor

---

¹²³ Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 63.

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ *Ibid.*, str 64.

¹²⁶ *Dudchenko protiv Rusije*, 37717/05, 7. 11. 2017., §§ 109.–110. Slično i *Denysyuk i ostali protiv Ukrajine*, 22790/19, 13. 2. 2025., § 135.

¹²⁷ *Versini-Campinchi i Crasnianski protiv Francuske*, 49176/11, 16. 6. 2016., § 82.–84.

između odvjetnika kao podnositelja zahtjeva i njegova klijenta nije, strogo govoreći, sastojao od pravnog savjeta, podnositelj zahtjeva i dalje je imao pravo na pojačanu zaštitu komunikacije između odvjetnika i klijenta.¹²⁸

ZKP ne predviđa mogućnost ograničenja komunikacije okrivljenika i branitelja u okviru primjene posebnih dokaznih radnji. Transponiranjem čl. 4. Direktive 2017. brisana je odredba čl. 335. st. 7. koja je u odnosu na razgovore okrivljenika i branitelja u okviru provođenja posebnih dokaznih radnji predviđala odgovarajuću primjenu brisanih odredaba o mogućnostima nadzora nad komunikacijom uhićenika, pritvorenika i zatvorenika s braniteljem. Kada se razmatra mogućnost korištenja povjerljive komunikacije presretute mjerama iz čl. 332., treba poći od općeg jamstva slobodne, neometane i povjerljive komunikacije iz čl. 64. st. 1. t. 5. ZKP-a, pa bi korištenje dokaza pribavljenih ograničavanjem prava osumnjičenika na povjerljivu komunikaciju s braniteljem predstavljalo nezakonit dokaz pribavljen povredom prava obrane u smislu čl. 10. st. 2. t. 2. ZKP-a. Zaštita privatnosti trećih osoba koje bi bile zahvaćene posebnim dokaznim radnjama, što uključuje i odvjetnika, ostvaruje se ovlašću suca istrage iz čl. 338. st. 2. da na prijedlog državnog odvjetnika izdvoji samo one dijelove snimke, zapisa i dokumentacije koji se odnose na taj kazneni postupak. Nadzorna uloga suda ovdje se ostvaruje djelomično, po prestanku provođenja dokaznih radnji,¹²⁹ ali je nužna kao jamstvo sudske zaštite prava na povjerljivost komunikacije. Pored toga, na zahtjev okrivljenika državni odvjetnik odmah će mu omogućiti reprodukciju snimke ili uvid u zapis ili dokumentaciju. Međutim, otvoreno je pitanje, ako bi iz sadržaja nadzirane komunikacije proizišla sumnja da je sam odvjetnik počinio kataloško kazneno djelo, može li se sukladno odredbi čl. 335. st. 6. ZKP-a takav dokaz iskoristiti u kaznenom postupku protiv odvjetnika. Argumenti u prilog potvrdnom odgovoru bili bi da takav sadržaj prelazi okvire privilegirane komunikacije i ne opravdava zaštitu koju pravni sustav pruža povjerljivom odnosu okrivljenika s braniteljem, a na tom je tragu i zaključak ESLJP-a u presudi *Versini-Campinchi i Crasnianski protiv Francuske*, ali uz značajnu razliku, jer je francuski zakon, za razliku od hrvatskog, predvidio kao iznimku mogućnost transkripcije razgovora u slučaju kada sadržaj razgovora otvara sumnju da je odvjetnik počinio kazneno djelo.¹³⁰ Osim toga, trebalo bi diferencirati slučaj u kojem bi nezakonito miješanje u povjerljivu komunikaciju dovelo do dokaza da je osumnjičenik prema kojem su mjere određene počinio kazneno djelo za koje se sumnjiči, što bi predstavljalo povredu prava obrane, od slučaja kada presretanje takve komunikacije dovodi do otkrivanja kaznenog djela odvjetnika. S obzirom na to da ZKP ne

---

¹²⁸ *Vasil Vasilev protiv Bugarske*, 7610/15, 16. 11. 2021., § 90.

¹²⁹ Tako Aljinović, N., *Sudska kontrola posebnih dokaznih radnji*, doktorska disertacija, Zagreb, 2021, str. 45.

¹³⁰ *Versini-Campinchi i Crasnianski protiv Francuske*, op. cit., § 78.

predviđa iznimke od prava na povjerljive razgovore okrivljenika s braniteljem, preciznije uređenje ove materije na način da se ne ostave dvojbe oko tumačenja u domeni očekivanog stupnja zaštite ljudskih prava¹³¹ svakako bi bilo poželjno.

7. NOVI IZAZOVI U OSTVARIVANJU PRAVA NA POVJERLJIVU KOMUNIKACIJU

7.1. Izazovi digitalizacije

Prethodno istaknute teškoće u osiguranju povjerljivosti komunikacije osobito su aktualne u kontekstu sve izraženijih postupaka integracije digitalnih tehnologija u kazneno pravosuđe, ali i društvo općenito. Uza sve prednosti, digitalna komunikacija u kaznenom postupku može stvoriti i teškoće u izgradnji povjerenja između okrivljenika i branitelja.¹³² Mogućnosti korištenja digitalnih tehnologija, pa time i nadziranja, snimanja i pohranjivanja razgovora na poslužitelje sve su šire te povećavaju rizik povrede prava na povjerljivost ne samo namjernim nadzorom već i nehotičnim postupcima, greškama u sustavu, neodgovarajućim postavkama sigurnosti i sl. Digitalna komunikacija predmet je sve sofisticiranijeg nadzora, koji je naknadno teško osporavati, među ostalim i zato što je često otežano utvrditi da se nadzor uopće dogodio.¹³³ Ističe se u tom smislu da zaštita povjerljivosti danas obuhvaća ne samo tajnost već i sigurnost podataka.¹³⁴ Među izazovima u osiguranju povjerljive komunikacije u digitalnom okruženju ističu se nedovoljno enkriptirani kanali u slučaju korištenja pojedinih platformi,¹³⁵ pohrana podataka u oblaku, problem korištenja digitalnih tragova. Naime, čak i ako sadržaj samog razgovora nije dostupan, metapodaci poput IP adrese, lokacije i vremena razgovora mogu dovesti u pitanje povjerljivost razgovora.¹³⁶ Primjena alata umjetne inteligencije u nadzoru,

---

¹³¹ Usp. Nakić, J.; Rogić, M., /Ne/zakoniti dokazi u kaznenom postupku (poseban osvrt na mjere tajnog snimanja telefonskih razgovora i trećega u tim radnjama), *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol 37, br. 1, 2016, str. 557.

¹³² Pivaty, A., Lawyers in Digitalised Criminal Proceedings and Defendants' Access to Criminal Justice, *Tilburg Law Review*, vol. 29, br. 2, 2024, str. 44.

¹³³ Lawyers for Lawyers, *Lawyer-Client Confidentiality in a Digitalized Society*, 2023, str. 21, <https://www.lawyersforlawyers.org/wp-content/uploads/2023/05/Lawyers-for-Lawyers-Digital-Lawyer-Client-Confidentiality.pdf> (19. 11. 2025.).

¹³⁴ Perlin, J. E., Client Confidentiality as Data Security, *Washington Law Review*, vol. 99, br. 3, 2024, str. 784.

¹³⁵ Vidjeti *supra* 3.2.2.

¹³⁶ Usp. Paraschiv, C. A., Advantages of Using AI in the Criminal Prosecution Phase for Digital Evidence Analysis, *RAIS Conference Proceedings 2022-2025 0528*, *Research Association for Interdisciplinary Studies*, 2025, str. 27–28, doi: 10.5281/zenodo.16218052.

transkripciji i obradi komunikacije predstavlja poseban izazov budući da takvi automatizirani sustavi mogu obraditi i povjerljive podatke bez identificiranja privilegiranog odnosa.

7.2. Obveza prijave sumnjivih aktivnosti stranke u kontekstu sprječavanja pranja novca

Istovremeno s intenzivnijim razvojem zaštite povjerljivog odnosa odvjetnika sa strankom sve su veći i kompleksniji izazovi i prepreke realizaciji tog prava koji idu u suprotnom smjeru, ograničavanja i sužavanja opsega povjerljivosti. Jedan od takvih izazova odnosi se i na uspostavu na međunarodnoj razini pravila za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, a koji u cilju učinkovite borbe protiv tih teških oblika kriminaliteta odvjetnicima nalažu obvezu prijave sumnjivih aktivnosti stranaka nadležnim državnim tijelima.¹³⁷ Ta je obveza prijave naišla na kritike odvjetničkih komora, uz argumente da je, osim što predstavlja povredu temeljnog prava na povjerljivost između odvjetnika i klijenta, teško primjenjiva u praksi.¹³⁸ Unatoč svim kritikama Europski sud pravde odlučio je 2007. u slučaju *Ordre des barreaux francophones et germanophone* da takva obveza ne krši pravo na pravično suđenje kako je zajamčeno čl. 6. EKLJP-a.¹³⁹ I ESLJP je potvrdio da ta obveza na način kako je provedena u Francuskoj, uz uspostavu filtra za zaštitu odvjetničke tajne, ne predstavlja povredu čl. 8. EKLJP-a.¹⁴⁰

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma postavlja odvjetnicima i odvjetničkim društvima dužnost obavještanja Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivoj transakciji, sredstvima i osobama povezanim uz pranje novca i financiranje terorizma.¹⁴¹ Dostava podataka, informacija i dokumentacije Uredu ne smatra se odavanjem odvjetničke tajne te je isključena disciplinska i kaznena odgovornost za takve slučajeve. Zakon o kaznenom postupku pak isključuje branitelja od funkcije obrane u slučaju kada je protiv njega započeo kazneni postupak zbog osnovane sumnje da je primanjem novca ili imovine od okrivljenika počinio kazneno djelo pranja novca ili bio sudionik u njemu (čl. 70. st. 4.). Međutim, čak i ako kazneni postupak nije počeo, sud može rješenjem na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika uskratiti pravo na zastupanje u tom predmetu ako postoji ozbiljna vjerojatnost da je branitelj

---

¹³⁷ Usp. Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 3–4.

¹³⁸ *Ibidem*, str. 47. Vidi i Hofmann, Lustenberger, *op. cit.* u bilj. 3, str. 837.

¹³⁹ Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 47.

¹⁴⁰ *Michaud protiv Francuske*, *op. cit.*, § 128.–132.

¹⁴¹ Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, *Narodne novine*, br. 108/17, 39/19, 151/22.

primanjem novca ili imovine od okrivljenika počinio dolusni oblik kaznenog djela pranja novca.¹⁴²

7.3. Zaštita povjerljivosti u prekograničnim postupcima

U vrijeme kada prekogranični dokazi igraju sve važniju ulogu zaštita povjerljivosti komunikacije između odvjetnika i klijenta pružena na nacionalnoj razini nije dovoljna jer prijenos tih podataka u drugu jurisdikciju u konačnici može uzrokovati snižavanje ili čak izostanak razine zaštitnih mjera.¹⁴³ To pravo treba biti učinkovito posebno pri pristupu elektroničkim uređajima za pohranu i elektroničkim podacima koje posjeduju pružatelji internetskih usluga. Pravila utvrđena Direktivom o europskom istražnom nalogu i Uredbom o elektroničkim dokazima, čini se, nisu dovoljna za pružanje učinkovite zaštite ovog prava.¹⁴⁴

Direktiva o europskom istražnom nalogu dopušta u odnosu na izvršenje naloga mogućnost odbijanja, među ostalim i zbog postojanja imuniteta ili privilegija prema pravu države izvršenja naloga. Ta mogućnost odbijanja svakako predstavlja zaštitu, ali nije ju moguće primjenjivati u svim slučajevima, kao što je slučaj slučajnog presretanja, jer se slučajno presretanje povlaštenih komunikacija ne može unaprijed predvidjeti niti izbjeći,¹⁴⁵ pa obrana ne bi imala drugog izbora nego pokušati, nakon izvršenja naloga, spriječiti da se pribavljeni materijal koristi kao dokaz na suđenju.¹⁴⁶ Pretrage odvjetničkog ureda i pristup računalima odvjetnika prema EIN-u se u načelu ne smiju odbiti ako su predviđene u državi izvršenja za slične slučajeve. Ovdje se pojavljuje pitanje načina na koji bi se trebala provesti pretraga i oduzimanje podataka kako bi država izvršenja poštovala vlastita postupovna pravila o zaštiti povlaštenog materijala i istovremeno bila u skladu s *lex fori* kako bi se osiguralo da će prikupljeni dokazi biti dopušteni kao dokaz. Budući da se pravila o isključenju dokaza među državama članicama EU-a razlikuju, zaštita odvjetničke tajne može postati neučinkovita, a prijenos dokaza iz jedne zemlje u drugu utjecat će na razinu postupovnih jamstava i prava obrane.¹⁴⁷

---

¹⁴² Pavlović, *op. cit.* u bilj. 80, str. 271.

¹⁴³ Bachmaier Winter *et al.*, *op. cit.* u bilj. 70, str. 2–3.

¹⁴⁴ Bachmaier Winter, L., A Plea for Common Standards on the Lawyer-Client Privilege in EU Cross-Border Criminal Proceedings in Light of Advancing Digitalisation, *Eucrim*, br. 3, 2024, str. 228.

¹⁴⁵ *Ibid.*, str. 225–226.

¹⁴⁶ Geracci, *op. cit.* u bilj. 40, str. 111.

¹⁴⁷ Bachmaier Winter, *op. cit.* u bilj. 144, str. 227.

Prema Uredbi o elektroničkim dokazima tijelo izdavanja ne može pristupiti privilegiranim podacima putem europskog naloga za dostavljanje ako su ti podaci također zaštićeni u državi izvršenja. Međutim, problematizira se činjenica da se Uredba u potpunosti oslanja na procjenu države izdavanja („razlozi za vjerovanje“) da nalog za dostavljanje utječe na podatke zaštićene profesionalnom povlasticom.¹⁴⁸ Ističe se da to nije dostatno jamstvo zaštite povjerljivih podataka jer tijelo izdavatelja može imati prilično usko shvaćanje te povlastice, a osim toga, opseg povlastice razlikovat će se od države do države.¹⁴⁹

8. ZAKLJUČAK

Povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem zaglavni je kamen formalne obrane u kaznenom postupku, istovremeno podupire profesionalno i neovisno obavljanje odvjetničke djelatnosti te služi širim interesima kaznenog pravosuđa. ESLJP dosljedno naglašava važnost zaštite povjerljivosti odnosa odvjetnika i stranke dopuštajući ograničenja iznimno, kada se taj privilegij zlorabi od strane odvjetnika ili u slučajevima najtežih oblika kriminaliteta. Hrvatski je ZKP transponiranjem Direktive o pravu na pristup odvjetniku isključio bilo kakvu mogućnost nadzora nad komunikacijom okrivljenika s braniteljem, čime se ističe nad poredbenim sustavima poput njemačkog, koji ograničenja prava na povjerljivost, premda iznimno, ipak predviđaju. Međutim, budući da je intencija zakonodavca u odnosu na mogućnost nadzora dopisivanja istražnog zatvorenika s braniteljem ostala u zakonskom tekstu ipak nedorečena, *de lege ferenda*, radi preciznosti pravne norme i izbjegavanja ekstenzivnih tumačenja kakva su se pojavila u praksi, predlaže se dopuniti čl. 139. st. 3. ZKP-a na način da se izrijekom zajamči povjerljivost dopisivanja istražnog zatvorenika s braniteljem jednako kao što je propisano za razgovore u st. 5. istog članka. Izmjenama čl. 17. Zakona o odvjetništvu i širenjem posebnih pretpostavaka za provođenje pretrage i na druge prostorije i pokretne koje odvjetnik koristi u pružanju pravne pomoći jačaju se proceduralna jamstva povjerljivosti te se odstupa od formalističkog pristupa, koji je ograničio posebnosti pretrage samo na odvjetnički ured. Ipak, zakonodavac je propustio izrijekom isključiti mogućnost pretrage odvjetnika koji nije sam osumnjičen za kazneno djelo radi pribavljanja dokaza protiv njegova branjenika, kao što to čine neki poredbeni sustavi, dok ESLJP zahtijeva postavljanje rigoroznih uvjeta za slučaj takva zahvata u pravo zajamčeno čl. 8. EKLJP-a.

---

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Winkels, J., Cross-border gathering of evidence requires cross-border protection of legal professional privilege, 2. 9. 2024., <https://www.stibbe.com/publications-and-insights/cross-border-gathering-of-evidence-requires-cross-border-protection-of> (13. 10. 2025.).

Svaki oblik nezakonitog zadiranja u povjerljivost odnosa okrivljenika s braniteljem ne povlači za sobom iste posljedice u obliku zabrane korištenja dokaza utemeljenog na takvoj povredi, što s posljednjim izmjenama i dopunama ZKP-a, koje su u zakonodavnoj proceduri, dolazi jasnije do izražaja. Osim ako se ne radi o *ex lege* nezakonitim dokazima, sud će u svim ostalim slučajevima o dopustivosti korištenja dokaza pribavljenog nezakonitim miješanjem u pravo na povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem odlučivati temeljem čl. 10. st. 2. ZKP-a odvagivanjem interesa kaznenog progona i povrede prava obrane u svakom konkretnom slučaju. To ovlaštenje sudovi ne bi smjeli koristiti na način koji bi relativizirao značaj jamstva povjerljivosti komunikacije.

Iako postavljeni kaznenoprocetni okvir afirmira zaštitu povjerljivosti uz minimalne iznimke, potrebno je ipak u kontekstu izazova koje donose nove tehnologije i prekogranični kriminalitet, a u skladu sa zahtjevima ESLJP-a, promišljati o detaljnijoj razradi uvjeta i postupaka filtriranja materijala kod pretraga računala i elektroničkih uređaja te o načinima zaštite povjerljive komunikacije osumnjičenika s odvjetnikom u slučajevima presretanja u okviru primjene posebnih dokaznih radnji. Korištenje digitalnih tehnologija za potrebe kaznenog postupka pokazuje svoje lice i naličje – iako omogućava bržu i lakšu pripremu obrane, istovremeno zahtijeva uspostavu čvrstih jamstava poštivanja povjerljivosti, osobito u svjetlu širokih mogućnosti nadzora i korištenja sustava umjetne inteligencije.

LITERATURA

1. Aljinović, Nevena, *Sudska kontrola posebnih dokaznih radnji*, doktorska disertacija, Zagreb, 2021.
2. Anagnostopoulos, Ilias, The Right of Access to a Lawyer in Europe: A Long Road Ahead?, *European Criminal Law Review*, br. 1, 2014, str. 3–18.
3. Bachmaier Winter, Lorena, A Plea for Common Standards on the Lawyer-Client Privilege in EU Cross-Border Criminal Proceedings in Light of Advancing Digitalisation, *Eucrim*, br. 3, 2024, str. 222–228.
4. Bachmaier Winter, Lorena; Thaman, Stephen C.; Lynn, Veronica (ur.), *The Right to Counsel and the Protection of Attorney-Client Privilege in Criminal Proceedings, A Comparative View*, Springer Nature Switzerland AG, 2020.
5. Cras, Steven, The Directive on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and in European arrest warrant proceedings, *Eucrim*, vol. 9, br. 1, 2014, str. 32–44.
6. Damaška, Mirjan, *Lica pravosuđa i državna vlast*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2008.
7. Gaiato, Alfredo (ur.), *Codice di procedura penale, Commentato*, Utet Giuridica, 2012.
8. Geracci, Marianna, Attorney-client privilege in criminal proceedings in the EU: need for common standards, *ERA Forum*, br. 26, 2025, str. 105–112.
9. Harris, D. J.; O'Boyle, M.; Bates, E. P.; Buckley, M., *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2014.
10. Heninsberg, Lav, *Osnovni propisi sudskog krivičnog postupka*, Zagreb, 1934.

11. Hofmann, R.; Lustenberger, L., Reporting Obligations for Attorneys in Money Laundering Cases: Attorney-Client Privilege Under Pressure?, *German Law Journal*, br. 24, 2023, str. 825–837.
12. Ivičević Karas, Elizabeta, Kazneno pravosuđe u vrijeme pandemije Covid-19 – balansiranje između zaštite zdravlja i procesnih jamstava, u: Barbić, J. (ur.): *Primjena prava za vrijeme pandemije Covid-19*, HAZU, Zagreb, 2021.
13. Ivičević Karas, Elizabeta, Radnje i mjere procesne prisile radi pribavljanja predmeta za potrebe kaznenog postupka, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 15, br. 2, 2008, str. 939–971.
14. Karas, Željko, Posebne dokazne radnje, pretraga vozila odvjetnika, promjene postupovnog zakona u korist okrivljenika, odbijanje potpisivanja zapisnika, *Policija i sigurnost*, vol. 21, br. 4, 2012, str. 843–849.
15. Košta, D., Pravo slobodnog, neometanog i nenadziranog dopisivanja istražnog zatvorenika sa svojim braniteljem, *Odvjetnik*, br. 3, 2024, str. 26–29.
16. Krapac, Davor, Pretrage odvjetničkih ureda u kaznenim postupcima, *Odvjetnik*, br. 7–8, 2004, str. 13–23.
17. Krapac, Davor, *Kazneno procesno pravo, Institucije*, Zagreb, 2020.
18. Meyer-Großner, Lutz, *Strafprozessordnung*, C. H. Beck, München, 2009.
19. Mrčela, Marin, *Svjedoci u kaznenom postupku, Ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja*, Narodne novine, Zagreb, 2012.
20. Nakane, Tomohiro, Enhancing the Right of Access to a Lawyer for Detained Suspects and Accused Persons via Videoconferencing : The Situation in Germany and Proposals for Improvement, *Eucrim*, vol. 19, br. 3, 2024, str. 230–237.
21. Nakić, Jakob; Rogić, Marko, /Ne/zakoniti dokazi u kaznenom postupku (poseban osvrt na mjere tajnog snimanja telefonskih razgovora i trećega u tim radnjama), *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 37, br. 1, 2016, str. 533–560.
22. Ogorelica, Nikola, *Kazneno procesualno pravo*, Zagreb, 1899.
23. Pavlović, Šime, O okrivljeniku i branitelju, *Odvjetnik*, br. 9–10, 2009, str. 26–29.
24. Pavlović, Šime, *Zakon o kaznenom postupku*, Libertin naklada, Rijeka, 2017.
25. Pejaković-Đipić, Silvija, Svjedoci pretrage doma i poslovnih prostorija privilegiranih profesija u praksi Europskog suda za ljudska prava, *Zbornik radova Istraživački dani kriminalistike i javne sigurnosti*, br. 1, 2023, str. 186–198.
26. Perlin, J. E., Client Confidentiality as Data Security, *Washington Law Review*, vol. 99, br. 3, 2024, str. 781–842.
27. Pivaty, Anna, Lawyers in Digitalised Criminal Proceedings and Defendants' Access to Criminal Justice, *Tilburg Law Review*, vol. 29, br. 2, 2024, str. 31–47.
28. Pleić, Marija, *Standardi izvršenja pritvora u kaznenom postupku*, doktorska disertacija, Zagreb, 2014.
29. Spronken, Taru; Fermon, Jan, Protection of Attorney-Client Privilege in Europe, *Penn State International Law Review*, vol. 27, br. 2, 2008, str. 439–463.
30. Trechsel, Stefan, *Human Rights in Criminal Proceedings*, Oxford University Press, New York, 2006.
31. Valković, Laura, Pravni i praktični problemi dobre obrane okrivljenika, *Odvjetnik*, br. 5–6, 2010, str. 44–50.
32. Valković, Laura, Procesna prava obrane prema V. noveli Zakona o kaznenom postupku *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 20, br. 2, 2013, str. 521–554.

Summary

Marija Đuzel, PhD*

CHALLENGES IN EXERCISING THE RIGHT OF A DEFENDANT TO CONFIDENTIAL COMMUNICATION WITH THE DEFENCE COUNSEL

The right to confidential communication between a defendant and the defendant's defence counsel is the starting point and *conditio sine qua non* of exercising the right to legal assistance in criminal proceedings. Although this right is not expressly provided for in either the European Convention on Human Rights or the EU Charter of Fundamental Rights, it is derived from the right to legal assistance as a specific aspect of the right to a fair trial. The EU Directive on the right of access to a lawyer in criminal proceedings reinforces the standards set in the case law of the European Court of Human Rights. The issue of possible limitations and obstacles to ensuring the confidentiality of conversations between a defendant and the defendant's defence counsel is most often related to situations in which the defendant is deprived of liberty, when communication takes place under the supervision of state authorities. The ECtHR justifies restrictions on this privileged relationship only in exceptional circumstances of abuse of this privilege by the defence counsel and in cases of the most serious criminal offences. The use of advanced communication technologies poses a challenge to ensuring the confidentiality of correspondence with the defence counsel even when the defendant is at large, especially in cases of monitoring and interception of conversations. The need to establish sufficient procedural mechanisms to protect the right to confidentiality also arises in situations when the premises and devices used for the lawyer's professional activities are subject to search and seizure.

The paper analyses different aspects of protecting the confidentiality of communications between the defendant and the defendant's defence counsel established in national legislation and practice, and the possible limitations of this right, all in the context of the standards adopted in the ECtHR case law and the experiences of relevant comparative systems.

Keywords: defence counsel, defendant, confidentiality, fair trial, right to respect for private life

---

* Marija Đuzel, PhD, Associate Professor at the Department of Criminal Procedure Law, University of Split, Faculty of Law; marija.duzel@pravst.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8868-0079>.